

Náhradní rodinná výchova a její místo v moderní společnosti

Bc. Michal Kučný

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal Kučný**

Osobní číslo: **H13991**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Náhradní rodinná výchova a její místo v moderní společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k náhradní rodinné výchově a její roli v moderní společnosti.

Příprava metodiky a výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUBLEOVÁ, Věduna, 2000, Historický vývoj péče o opuštěné děti. Náhradní rodinná péče. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, roč. 3, č. 1, s. 46–51. ISSN 1212–3765.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007, ISBN 978–80–247–1369–4.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. Jak a proč nás trápí děti. Praha, Grada, 1997, 187 s., ISBN 80–7169–587–4.

MATĚJČEK, Z. a kol., Náhradní rodinná péče. Praha: Portál 1999, 183 s., ISBN 80–7178–304–8.

MATĚJČEK, Z. a kol., Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál 2002, 155 s., ISBN 80–7178–637–3.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, PhD.

Ústav pedagogických věd

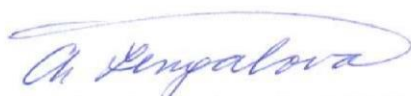
Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 8. 4. 2016 .....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Práce se zabývá úlohou náhradní rodinné výchovy v novodobé společnosti. Výzkumná část je zaměřena na aktuální otázku v současné České republice, kterou je možnost adopce dítěte registrovaným homosexuálním párem.

Klíčová slova: adopce, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, ústavní výchova, dysfunkční rodina, registrované partnerství, homosexualita

ABSTRACT

The work deals with the role of foster care in modern society. The research part is focused on actual issue in the present Czech Republic, which is a possibility of adoption of a child by registered homosexual couple.

Keywords: adoption, foster care, temporary foster care, institutional care, dysfunctional family, registered partnership, homosexuality

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Děkuji tímto Doc. PhDr. Lence Haburajové Ilavské, PhD. Za cenné rady, motivaci a trpělivost při odborném vedení diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 NÁHRADNÍ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE.....	11
1.1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	13
1.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby.....	15
1.1.2 Pěstounská péče	16
1.1.2.1 Komparace pěstounské péče v evropských zemích.....	20
1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	23
1.1.4 Pěstouni na přechodnou dobu	25
1.1.5 Osvojení	25
1.1.5.1 Tělesnost jako významný faktor adopce.....	28
1.1.6 Poručenství.....	31
1.2 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA.....	33
1.2.1 Zařízení odborného poradenství pro péči o děti.....	34
1.2.2 Zařízení sociálně výchovné činnosti	35
1.2.3 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	36
1.2.4 Výchovně rekreační tábory pro děti.....	36
2 OSVOJENÍ DÍTĚTE V ČESKÉ REPUBLICE.....	37
2.1 PROCES OSVOJENÍ.....	37
2.1.1 Souhlas rodiče s osvojením.....	42
2.1.2 Individuální plán ochrany dítěte.....	45
2.2 OSVOJENÍ ZLETILÉHO	47
2.3 OSVOJENÍ DĚTÍ DO CIZINY – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ	49
3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ - RODIČOVSTVÍ.....	50
II PRAKTICKÁ ČÁST	57
4 PROJEKT VÝZKUMU	58
4.1 CÍL VÝZKUMU	58
4.2 FORMULACE HLAVNÍCH A VEDLEJŠÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	58
4.3 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	59
4.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	60
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	61
5.1 POSTOJ RESPONDENTŮ K ADOPCI (OSVOJENÍ) DÍTĚTE	64
5.2 POSTOJ RESPONDENTŮ K REGISTROVANÉMU PARTNERSTVÍ.....	70
5.3 POSTOJ RESPONDENTŮ K VÝCHOVĚ DÍTĚTE REGISTROVANÝMI PARTNERY	74
5.4 SHRNUÍ VÝZKUMU PODLE DÍLČÍCH CÍLŮ	80
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	88

SEZNAM TABULEK.....	89
SEZNAM GRAFŮ	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. (čl. 7 Úmluva o právech dítěte)

Základní jednotkou lidské společnosti je rodina. Ani ve 21. století se nedaří vytvořit optimální instituci, ve které by dítě získalo potřebné návyky, citové zázemí a schopnost orientovat se v sociálních vztazích tak, jako je tomu v dobře fungující rodině. Deklarace práv dítěte (OSN, 1959) i Úmluva o právech dítěte (1989), deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu.

Diplomová práce se zabývá situací, kdy rodina neplní své základní funkce, kdy tyto funkce musí být suplovány jinou formou náhradní péče. V teoretické části je popsána náhradní rodinná péče a změny, kterými v poslední době prošla. Aktuální otázky v oblasti osvojení v návaznosti na registrované partnerství.

Empirická část je věnována otázce osvojení dětí a tolik diskutovanému tématu „adopce dětí registrovanými partnery“. Pokud si pár chce osvojit dítě, nedoporučuje se jim za současné právní úpravy vstoupit do registrovaného partnerství. Zákon o registrovaném partnerství totiž zakazuje, aby se jeden z partnerů po dobu trvání partnerství stal osvojitelem. Na politické úrovni se o výše uvedeném tématu vedou bouřlivé debaty a cílem této práce je zjistit, jak tuto otázku vnímá laická veřejnost. Zda vůbec ví, že registrovaní partneři nesmějí osvojit dítě. Zda s tím souhlasí, případně jak by pohlíželi na dítě z rodiny, v níž roli otce i matky zastávají osoby stejného pohlaví. K výzkumu je využito kvantitativní metody formou dotazníku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE

V teoretické části práce budu vycházet z dosavadních poznatků, které byly dosud zpracovány v odborné literatuře. Pojem „náhradní rodinná péče“ nemá svou zákonnou definici. Výslovně se tento pojem objevuje však v řadě zákonů.

„Problematika rodinného práva byla před nabytí účinnosti nového občanského zákoníku upravena roztržštěně, a to především v zákoně č. 94/1963, o rodině, ale i v občanském zákoníku, zejména v jeho ustanoveních o vypořádání společného jmění manželů, nájmu bytu a podobně. Od 1. ledna 2014 se ruší zákon o rodině, jakož i dřívější občanský zákoník a rodinné právo je upraveno pouze v občanském zákoníku.“ (Novotný a spol., 2014, s. 9)

S přijetím nového občanského zákoníku, doznalo rodinné právo významných změn reagujících na soudobou společnost. Nynější právní úprava vychází z principu přednosti náhradní rodinné péče před péčí ústavní. Nemůže-li setrvat dítě ve svém rodinném prostředí, jako další v pořadí nastupuje řešení formou náhradní rodinné péče. Ústavní výchova by měla být až krajní možností, kdy jiná opatření v daném případě nepřipadají v úvahu.

Při výkonu a realizaci opatření mají přednost ta, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí a není-li to možné v náhradním rodinném prostředí. (§ 9a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Je prokázáno, že žádný ústav nemůže po citové stránce dětem poskytnout „láskyplnou péči rodičů.“ Děti v ústavní péči netrpí hladem, zimou, žízní, je u nich zajištěna povinná školní docházka, výlety, sportovní aktivity nebo kultura. Vzorce rodinného, rodičovského či partnerského chování jim chybí. Pocit, který zažívají děti ve fungující rodině a to, že jsou pro své rodiče „výjimečné,“ jim ústavní péče dát nikdy nemůže. U některých se pak v dospělosti projevuje porucha citové vazby a neschopnosti navazovat kvalitní partnerské vztahy. Je zřejmé, že pro zdravý vývoj každého jedince je dobré rodinné prostředí to nejdůležitější. Tak je i nyní vnímána náhradní péče v České republice s projevující se snahou snížit počet dětí v péči ústavní.

Náhradní péče je v České republice primárně upravena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „OZ“) a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále „ZOSPOD“). Zákon o sociálně-právní ochraně dětí je ve vztahu k občanskému zákoníku

normou speciální. V některých aspektech doplňuje obecnou právní úpravu obsaženou v občanském zákoníku, zejména v oblasti pěstounství.

Nynější občanský zákoník zasáhl všechny oblasti občanského a rodinného života. Výraznou měrou pak oblast osvojení. Začíná se naplňovat jeden z podstatných cílů reforem v oblasti péče o ohrožené děti a to je snížení počtu dětí v ústavní výchově.

Stávající právní úprava rozděluje formy náhradní péče na **náhradní rodinnou péči a ústavní výchovu.**

Na otázku, co dělá rodinu rodinou, odpoví jinak sociolog, demograf, statistik nebo národohospodář. Každý vypočítá řadu znaků, které nese od dávných dob v podobě matky, otce a funkcí rodiny. Pro dítě je základním kamenem pro výstavbu lidské osobnosti. Zřejmě nejdůležitější jsou vnitřní, psychologické znaky rodiny. Dávají dítěti vyvinout se po duševní stránce dobře a zdravě. Nejlépe jsou tyto potřeby splňovány v normálně fungující rodině. Základní duševní potřeby nejsou výsadou dětského věku, provázejí nás po celý život. Rodina přináší dítěti spousty podnětů, dává mu získat zkušenosti, předává mu společenské hodnoty. O rodinné výchově hovoříme, pokud dítě uspokojuje potřeby rodičů, svých vychovatelů, a kde tito vychovatelé uspokojují potřeby dítěte. Jde o vzájemnost potřeb a jejich uspokojování. Rodinná výchova se liší od ústavní výchovy tím, že u rodinné výchovy nechybí rovina osobního vztahu a osobní angažovanosti. (Matějček, Langmeier, 1981, s. 213-218)

Během prvního roku života se dítě citově váže na mateřskou osobu, která je v jeho blízkosti. Od dvou let věku se tato hranice posunuje dál, citové vazby se rozšiřují o společenské vazby. Dítě dospěje k představě rodiny a domova. Domov a rodina jsou podkladem k jeho dalšímu intelektovému vývoji. Dítě poznává vztah nejen matky k sobě a otce k sobě, ale vnímá i jejich vzájemný vztah. Je to podmínka k uvědomění si sebe sama, ke svébytnosti, k vlastnímu „já“. Dítě si neuvědomuje jen své já, ale také vztahy k druhému a třetímu. Já, ty, on nebo ona. Kolem dítěte nesmí být spousta lidí, s nejasnými funkcemi pro něj, jako se to děje v dětských domovech nebo v průchozí rodině, kde je spousta známých, ale pro dítě nikdo vlastní. V pochopení vztahů dítěti brání jejich množství, malá trvalost a malá určitost. Určitá stálost a opakování jsou pro dítě od kojeneckého věku základními podmínkami pro učení. Ukazuje se, že rodinu tvoří také babička a dědeček, ale zejména také sourozenci. Z hlediska sociální stimulace je proto nevýhodou, pokud je dítě vychováváno pouze matkou. Neděje se tak ve vztahu

zanedbávání, ale proto, že dítě nemá možnost poznat různost lidských vztahů. Dlouho setrvává ve vztahu ty a já a jeho sebeuvědomění se nemůže vytvořit rychle. *„Bylo by dobře, kdyby rodiče a všichni ostatní kolem nich nepromeškali tento pěkný a velice důležitý úsek života dítěte, kdy se z jeho základního vědomí „já“ čili k vědomí vlastní existence nezávislé na druhých přidává vědomí společenského okruhu, do něhož patří, a vědomí společenské hodnoty, kterou pro lidi v tomto okruhu má.“* Definitivně se zde zhodnocuje kvalita a stupeň rodičovské lásky. Výchovný nápor na identitu dítěte může být veden jak pozitivním, tak negativním směrem, a tuto identitu si dítě odnáší do života. Ve formě důvěry a nedůvěry v sebe, přijímání či ustupování od úkolů. (Matějček, 2007, s. 37-44)

1.1 Náhradní rodinná péče

Při náhradní rodinné péči je dítě vychováváno náhradními rodiči přímo v jejich rodinách. Cílem je poskytnout dítěti přechodnou případně dlouhodobou péči v době, kdy se ocitne bez rodinného zázemí. Pokud dítě nemůže dočasně nebo trvale žít s některým ze svých rodičů, je zapotřebí vyhledat rodinu náhradní. Přednostně jsou oslovováni nejbližší příbuzní dítěte a teprve když se nedaří najít vhodné zázemí v širší rodině, hledají se rodiče náhradní mezi proškolenými a prověřenými zájemci. (Novotný, 2014, s. 112)

Všechny formy NRP vyžadují schválení soudem. Hlavním kritériem je zájem, prospěch a blaho dítěte. Tato zásada je vyjádřena v Úmluvě o právech dítěte, v článku 3, odst. 1: *„Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“* V odstavci 2: *„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí proto všechna potřebná zákonodárná a správní rozhodnutí.“*

Formy náhradní rodinné péče:

- svěřeni dítěte do péče jiné osoby,
- pěstounská péče,
- pěstounská péče na přechodnou dobu,
- osvojení,

- poručenství.

Osvojením nebo také adopcí, získává po právní stránce pozici vlastního dítěte, osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost a vztahy s biologickou rodinou zanikají. U pěstounské péče vedle sebe existují tradiční pěstounská péče a od roku 2006 nově uzákoněná péče na přechodnou dobu. Ta nese název profesionální. Pěstoun zastupuje dítě jen v běžných věcech. Zákonnými zástupci zůstávají i nadále biologičtí rodiče dítěte, pokud nebyla jejich rodičovská zodpovědnost soudně omezena nebo pokud nebyl její výkon pozastaven nebo jí nebyli zcela zbaveni. Nejrozšířenější formou pěstounské péče je její individuální forma. Existuje i její forma skupinová v SOS vesničkách nebo skupinová péče na principu manželském ve velkých rodinných skupinách s oficiálním názvem zařízení pro výkon pěstounské péče. Ty však jako speciální forma od roku 2013 po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí zanikají. Nadále budou vedeny jako běžná pěstounská péče. Všechny formy NRP jsou schvalovány soudem a hlavním kritériem je jednoznačná zásada, kterou je zájem, prospěch a blaho dítěte. (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 9-10)

Úmluva o právech dítěte, čl. 3, odst. 1 říká: „*Zájem dítěte musí být především hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.*“ V odst. 2 stojí: „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jednotlivců právně za něho zodpovědných, a činní pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.*“

„*Více než kdykoli dříve záleží na přípravě dítěte pro společenské role, které na ně v dalším životě čekají. Musí být samozřejmě připraveno vzděláním. Musí však být připraveno i vyspělostí své osobnosti – citovou zralostí a vyrovnaností, porozuměním pro druhé lidi, společenskou a pracovní odpovědností. To vše se rodí v dětství, především tehdy, jestliže děti vyrůstají v prostředí citově vřelém a stálém.*“ (Matějček, Langmeier, 1981, s. 9)

Pro každé dítě, které ze závažných důvodů dočasně nebo trvale nemůže žít s žádným ze svých rodičů, je třeba vyhledat náhradní rodinu, dokud se podmínky na straně rodičů neupraví. V první řadě bývají osloveni nejbližší příbuzní dítěte. Pokud se nenajde vhodné zázemí ani v širší rodině, hledají se náhradní rodiče mezi prověřenými a proškolenými zájemci o náhradní rodinnou péči. Mezi nejčastější příčiny na straně rodičů, nepečující o své děti patří duševní nemoci, alkoholismus, poruchy osobnosti, trestná činnost, výkon

trestu, nízký věk, citová nezralost, tíživá sociální situace, těžká nemoc či smrt rodičů. Tyto příčiny většinou vedou k zanedbávání péče o děti, případně jejich týrání či zneužívání. Někteří rodiče se rozhodnou, že se zřeknou svých rodičovských práv hned po narození dítěte. Pokud rodiče dítěte zemřeli, vzdali se svých rodičovských práv nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti soudem, pak dítě nemá žádnou právní vazbu ke své původní rodině a vhodným řešením pro něj je adopce, neboli osvojení. Osvojené dítě se po všech stránkách, včetně právní, stává dítětem osvojitelů. Pro děti, které dlouhodobě nebo trvale nemohou žít ve své vlastní rodině ani nemohou být osvojeny, je vhodná dlouhodobá pěstounská péče. Než je pro dítě nalezena vhodná adoptivní nebo pěstounská rodina, má být umístěno v pěstounské péči na přechodnou dobu. V první řadě je třeba rodičům ohroženého dítěte poskytnout veškerou pomoc, aby dítě mohlo zůstat ve své rodině, případně aby se do ní mohlo co nejdříve navrátit. Někdy se podmínky v rodině nepodaří napravit nebo to není možné, avšak je vhodné, aby dítě mělo možnost udržovat se svou rodinou vztahy. Proto mají pěstouni povinnost v takových případech podporovat a umožňovat kontakty dítěte s jeho biologickými rodiči či nejbližšími příbuznými.

(<http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/dite-v-nrp/jak-se-deti-dostavaji-do-nrp/>)

1.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Jednou z možností, kterou zákon umožňuje v okamžiku, kdy o dítě nemůže osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, je svěření dítěte do osobní péče jiné osoby (fyzické). Tato forma péče má při rozhodování soudu přednost před umístěním dítěte do péče ústavní, ale nenahrazuje péči předpěstounskou, pěstounskou ani předosvojitelskou.

Při výběru vhodné osoby dává soud přednost zpravidla příbuzným dítěte nebo blízké osobě, která se péče o dítě ujala. Pokud by tato péče byla v rozporu se zájmy dítěte, soud svěří péči o dítě jiné osobě. Pečující osoba musí skýtat záruky řádné péče, mít bydliště na území České republiky a souhlasit se svěřením dítěte do osobní péče. (§ 954 odst. 1 OZ)

Příklad

Alenka má rodiče ve vazbě, neboť jsou stíháni pro účast na organizované trestné činnosti. Další dva žijící příbuzní vykonávají trest odnětí svody. Po zadržení rodičů se dívky ujímá rodinný přítel Petr. Petr se však v minulosti opakovaně léčil ze závislosti na alkoholu a

hazardních hrách. Podle zjištění soudu jeho způsob života i nadále spočívá v poměrně častých návštěvách nočních podniků a tak soud rozhodne o svěřením dívky do péče jiné osoby přesto, že dívka se s rodinným přítelem zná, je osobou pro ni blízkou a osobní péče o dívku se sám ujal. (Novotný, 2014, s. 179)

Cílem této formy náhradní rodinné péče je zabezpečit nezletilému dítěti řádnou péči po dobu, po kterou o dítě není schopen pečovat ani jeden z rodičů osobně. Pečující osobě jsou rozhodnutím soudu vymezena práva a povinnosti ke svěřenému dítěti. Vůči dítěti má pečující osoba obdobná práva a povinnosti jako pěstoun. Vyživovací péče zůstává rodičům dítěte zachována. Výživné je placeno přímo k rukám pečující osoby a ta s ním hospodář dle potřeb dítěte a v jeho zájmu. Soud může stanovit, že určitá část výživného půjde na spoření dítěte. Pokud rodiče stanovené výživné neplatí, může ho pečující osoba vymáhat. Jsou i nadále zákonnými zástupci dítěte. Pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, ustanovení o svěřením dítěte do péče jiné osoby se nepoužijí. (§ 957 OZ)

1.1.2 Pěstounská péče

Pokud bychom z historie péče o děti vytáhli pouze pěstounskou péči, tak za předchůdce placené pěstounské péče lze považovat nejspíše instituci kojných. S institucí placených kojných a pak i chův, opatrovnic a pěstounek se lze setkat ve starověku v městských státech řeckých, stejně jako v Římě. Kojné a chůvy běžně patřily mezi služebnictvo panovnických dvorů ve středověké Evropě. V některých zemích, např. ve Francii, bylo v době renesance běžnou praxí, že rodina městská svěřovala své dítě na dva roky najaté kojné na venkově. Pak je zase přijímala zpět, pokud ovšem dítě přežilo, což dle záznamů bylo spíše výjimkou. Funkce kojných často přecházela v pěstounskou péči – plat pěstounky byl vzhledem k věku dítěte „sestupný“, a nikoliv, jak by bylo logické a jak je tomu dnes, vzestupný. Každá pěstounka se musela podrobit lékařské prohlídce, je-li zdravá a může-li vedle vlastního dítěte kojit i dítě z nalezince. Farář dané obce musel každý měsíc potvrdit, že dítě dosud žije. Teprve tímto potvrzením si mohla vyzvednout svou odměnu v pokladně nalezince. Ukončením šestého roku, dosahuje dítě tzv. normálního věku a musí být vráceno ústavu, leč že by pěstouni byli ochotni se o ně dál starat, a to bezplatně. Z ústavu jdou děti do kláštera, a odtud jsou odesílány do své domovské obce. Tam je dítě někdy svěřeno (na náklady obce) rodině, která se o ně přihlásí, ta je má posílat do školy a vést k práci a k řemeslu. (Matějček, 1999, s. 26 - 28)

„V roce 1950 byla u nás zrušena pěstounská péče. Podle tehdejší vládnoucí ideologie, která pokládala rodinu za historicky překonanou instituci, nemělo mnoho smyslu hledat pro opuštěné děti rodinu náhradní. Nastala doba rozkvětu tzv. kolektivní výchovy a dětských domovů. Děti z pěstounské péče musely do dětských domovů. Nevím, kolik jich přesně bylo – jistě stovky, možná i tisíce.“ (Matějček, 1999, s. 11)

Zařízení, jež měla tradičně statut nalezinců, byla přejmenována na „ústavy péče o dítě“, zrušeny byly jak Okresní komise péče o mládež, tak jejich Zemské ústředí, byl zlikvidován dřívější propracovaný systém péče o ohrožené děti a ukončena činnost všech dobročinných sdružení. Pěstounská péče ve všech formách, kromě příbuzenské, byla zrušena v r. 1950. Znovu obnovena byla až po 23 letech. S účinností od 1. 1. 1964 byl přijat nový zákon o rodině č. 94/1963 Sb., který opětovně umožnil svěření dítěte do výchovy jiného občana než rodiče, jestliže občan poskytuje záruku jeho řádné výchovy. (Matějček, 1999, s. 30)

Pěstounská péče v dnešní době je zvláštní formou státem řízené a kontrolované rodinné výchovy, která je hmotně zabezpečována ze strany státu. Je to forma péče o děti, o které se jejich rodiče nemohou, neumí nebo nechtějí starat. Umožňuje život v rodině dětem, které nejsou z nějakých důvodů vhodné pro adopci. Podle výkazu MPSV ČR o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2012 bylo v pěstounské péči 7651 dětí, z toho 29 v pěstounské péči na přechodnou dobu. Počet příbuzenských pěstounských péčí tvoří dle této statistiky více než jednu polovinu všech pěstounských péčí. (<http://www.mpsv.cz>)

Podle ustanovení § 958 OZ může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi, nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. Ujala-li se však osobní péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká a není to v rozporu se zájmy dítěte, dá jí soud přednost před jinou osobou. Pěstounská péče je na rozdíl od osvojení považována za institut dočasný, jehož trvání závisí na situaci ve vlastní rodině dítěte. Pěstounská péče nemění status dítěte v jeho rodině, její účel je na rozdíl od osvojení, kde zaniknou všechny původní příbuzenské vazby zcela odlišný. Národní zpráva o rodině, kterou zpracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky z roku 2004 říká, že: *„hlavním cílem pěstounské péče je zajistit dítěti osobní individuální péči, obdobnou té, která je poskytována dětem ve vlastních rodinách a která je z dlouhodobých zkušeností neoptimálnějším prostředím pro vývoj dítěte. Rodičům zpravidla zůstává zachována rodičovská zodpovědnost, mohou se s dítětem stýkat a mají k němu vyživovací povinnost. Vazby dítěte k širší rodině bývají také většinou zachovány. Při úspěšné pěstounské péči zůstávají vazby mezi bývalými pěstouny a*

dítětem zachovány i po skončení pěstounské péče, bývalí pěstouni často suplují také roli prarodičů pro potomky dětí, kterým poskytli náhradní rodinu.“

S každým pěstounem je sepsána „Dohoda o výkonu pěstounské péče.“ Je považována za veřejnoprávní smlouvu, nikoliv smlouvu pracovně-právní. Výkon pěstounské péče proto není možné považovat za závislou činnost, přestože odměna pěstouna je v zákonem stanovených případech posuzována jako příjem ze závislé činnosti. Oprávnění k uzavření dohody mají obecní úřady, krajské úřady a fyzické i právnické osoby disponující pověřením k uzavírání těchto dohod. Pověření je přímo svázáno s oprávněním a zároveň povinností poskytovat pěstounům „poradenskou a výchovnou péči.“ Zároveň musí sledovat plnění dohody o výkonu pěstounské péče ze strany pěstouna. S každou pěstounskou rodinou se uzavírá pouze jedna dohoda o výkonu pěstounské péče. Pokud se za trvání manželství chce stát pěstounem jeden z manželů, vyžaduje se souhlas i druhého manžela, pokud je svéprávný a získání souhlasu nebrání těžko překonatelná překážka. Pokud má však každý z manželů (pěstounů) svěřeny děti do „své“ výlučné péče, žijí po dobu delší než tři měsíce odděleně v samostatných domácnostech, je uzavírána dohoda o výkonu pěstounské péče s každým z manželů samostatně. Společná pěstounská péče rozvodem, případně smrtí jednoho z manželů zaniká.

Pěstoun musí mít bydliště na území České republiky, se svěřením dítěte souhlasit a poskytovat záruky řádné péče o dítě. Není přípustné svěřením dítěte do ciziny, neboť se předpokládá kontakt dítěte se svými rodiči, příbuznými i s možností návratu dítěte do jeho původní rodiny. Soud může řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče zahájit i bez návrhu, proto je zákonem výslovně stanovena podmínka, že se svěřením dítěte do pěstounské péče musí zájemce o pěstounskou péči souhlasit. Soud jim pak může dítě svěřit do tzv. předpěstounské péče a se zřetelem k okolnostem konkrétního případu stanoví i její délku. Pěstouni mohou pěstounskou péči vykonávat buď samostatně (doma), nebo v zařízeních provozovaných pověřenou osobou tzv. SOS dětské vesničky.

Pokud soud z důvodů hodných zvláštního zřetele nerozhodne jinak, mají rodiče právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti. Mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti a zároveň svěřením dítěte do pěstounské péče nemá vliv na trvání jejich vyživovací povinnosti. Z tohoto důvodu mají pěstouni úkol udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami blízkými. (§ 967 OZ) Je nutné si však uvědomit, že mezi pěstounem a svěřeným dítětem se naprosto přirozeně vytváří také citové pouto. Je absolutním

nesmyslem, že pěstoun by měl zůstat „nad věcí“ a k dítěti si citový vztah nevytvářet. Každý, kdo se pravidelně stýká s dítětem, si k němu určitý citový vztah vytvoří. Pěstoun má tedy obtížné postavení, neboť musí kromě těchto citových vazeb citlivě nakládat s citovou orientací dítěte na své vlastní rodiče a osoby blízké. Odborná pomoc při vytváření i udržování těchto vztahů je jednou ze základních součástí systému doprovázení pěstounské péče. Pěstoun je povinen pečovat osobně o dítě, v běžných záležitostech ho zastupovat a spravovat jeho jmění. Při výchově vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. To znamená, že rozhoduje v každodenních běžných záležitostech dítěte jako je například nákup oblečení. Informuje však rodiče o podstatných záležitostech a žádá jejich souhlas například pro neakutní lékařský zákrok. Oproti tomu má dítě povinnost vůči pěstounovi stejně jako vůči svému rodiči. Mělo by mu tedy pomáhat dle svých možností a schopností v domácnosti. Pokud má dítě již svůj vlastní příjem, má také povinnost přispívat ze svého příjmu na úhradu společných potřeb rodiny.

Pěstounská péče vznikne rozhodnutím soudu a končí dosažením zletilosti dítěte, či rozhodnutím soudu o jejím zrušení. Soud v řízení o pěstounské péči zkoumá, zda skutečně není výchova dítěte zajištěna u jeho rodičů, z jakých důvodů, zda jsou splněny podmínky pro svěřením dítěte do pěstounské péče, případně je-li možné osvojení dítěte, nebo by v jeho zájmu bylo vhodnější jiné opatření. Soud nesvěří dítě do pěstounské péče, pokud je zřejmé, že nebude naplněn smysl pěstounské péče, kdy se předpokládá kontakt rodičů s dítětem a případně i možnost návratu dítěte do své rodiny.

Příklad

Matka Petra a Pavla si našla nového přítele a o oba nezletilé chlapce ztratila zájem. Otec obou chlapců je recidivista, který vykonává trest odnětí svobody za ozbrojenou loupež. Oba chlapci jsou umístěni do dětského centra, které se nachází poblíž jejich místa trvalého pobytu. Po propuštění z výkonu trestu otec děti navštíví a slibuje jim, že si je vezme k sobě. Protože se vzápětí dopustí dalšího trestného činu, je odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání pěti let. Děti nejsou právně volné a jejich osvojení není možné realizovat. Pěstounská péče však také není vhodná s ohledem na problematický vztah s rodiči, nezájmu a dlouhodobé nemožnosti situaci vyřešit. (Novotný, 2014, s. 181)

Náš právní řád rozlišuje kromě „klasické“ pěstounské péče, kdy se pěstouni starají o dítě dlouhodobě také pěstounskou péči na přechodnou dobu. V médiích bývá často označována

jako „profesionální pěstounství.“ Tento institut byl do našeho právního řádu zakotven počátkem roku 2013.

Pěstounská péče v České republice má specifickou historii, vlastní tradici, odlišnou legislativu, politické, kulturní a společenské podmínky. Je jednou z oblastí společenské praxe, vyžaduje pozornost, protože představuje vážné změny v životě dětí. Náhradní rodinná péče má vždy přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy. (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 9)

V případě pěstounské péče nevzniká mezi dítětem a pěstounem příbuzenský vztah. Pěstouni nejsou zákonnými zástupci dítěte. Mohou dítě zastupovat jen v běžných záležitostech. V ostatních záležitostech rozhodují o dítěti jeho biologičtí rodiče nebo zákonný zástupce. Biologičtí rodiče mohou s dítětem udržovat vztah, mohou se s ním stýkat a mají vůči dítěti vyživovací povinnost, kterou stanovuje soud. Do pěstounské péče se umísťují děti, které nejsou vhodné k adopci. Většinou se jedná o děti, které nejsou právně volné, děti vyššího věku, děti výrazně deprivované, s vyšší zátěží, děti se smyslovými, somatickými či intelektovými poruchami. (Šanderová, 2011, s. 14)

Při získávání informací jsem spolupracoval s Městským úřadem Vsetín, kde mi pracovnice, která má na starosti náhradní rodinnou výchovu sdělila, že evidují ve svém obvodu 60 pěstounů, kteří pečují o 90 dětí v pěstounské péči. Se všemi pěstouny má úřad sepsanou Dohodu o výkonu pěstounské péče. Díky velkému množství Dohod získávají větší finanční částku na školení a setkávání pěstounů, mohou zařídit několikadenní výjezdní akce pro setkávání těchto rodin, která jsou lektorky kvalitně zajištěna.

1.1.2.1 Komparace pěstounské péče v evropských zemích

V **Belgii** je zavedena forma pěstounské péče pro děti do 3 let, která je krátkodobým řešením rodinné situace z důvodu dočasné neschopnosti rodičů o dítě pečovat. Důležitým hlediskem je věk pěstounů, kdy pěstoun nesmí být mladší 25 let a starší 60 let. Pěstounem se může stát i samotná žena nebo lesbický či homosexuální pár. Do jedné rodiny mohou být umístěny maximálně čtyři děti. S rodinou během celého procesu spolupracuje sociální pracovník některé z organizací zabývajících se pěstounskou péčí. V **Dánsku** funguje jak dlouhodobá, tak i krátkodobá forma pěstounské péče. Některé profesionální pěstounské rodiny jsou připraveny přijímat i děti v akutní nouzové situaci a poskytnout jim azyl na dobu nezbytně nutnou pro nalezení stabilnějšího řešení. **Holandsko**, kde jsou některé

profesionální pěstounské rodiny schopny plnit roli krizového centra a přijímají i děti v krátkodobé akutní nouzi. S rodinami zde opět spolupracuje sociální pracovník. V **Chorvatsku** je největším problémem nedostatek pěstounských rodin obecně, naprostá většina dětí (80%), které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině je umístěna v ústavních zařízeních. Podobně je na tom **Irsko**, ve kterém neexistuje PPP. Pěstouni jsou především dobrovolníci, kteří dostávají pouze určité příspěvky na uhrazení potřeb dítěte. Na **Slovensku** taktéž plně funguje profesionální pěstounská péče, která je označována jako „profesionálna náhradná výchova v rodine,“ působí zde nestátní organizace „Návrat“, která se zabývá náhradní rodinnou péčí a stála u zrodu profesionální PP. Pěstounské rodiny však zatím nejsou připraveny přijímat děti v akutní nouzi. Profesionální pěstouni jsou zaměstnanci dětského domova, o umístění nerozhoduje soud, ale ředitel příslušného dětského domova. Dítě žije v rodině pěstounů, ale pravomoci zůstávají řediteli ústavu. Ve **Velké Británii** funguje několik typů pěstounské péče. Formou krátkodobé PP je respitní péče, která umožňuje stávajícím pěstounům týdenní odpočinek od péče o své děti. Dalším typem je azylová a emergentní pěstounská péče. Od pěstounů se očekává, že budou schopni kdykoliv přijmout dítě na jednu noc nebo na několik dní, dokud se nepodaří najít dlouhodobější řešení.

(http://www.vzd.cz/sites/default/files/Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf)

Podrobněji jsme se zabývali situací v sousedním **Slovensku**. Na Slovensku již řadu let působí nestátní organizace „Návrat“, která se zabývá náhradní rodinnou péčí. Stála u zrodu profesionální PP. „Návrat“ vykonává svoji činnost na základě akreditace Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny. Musí splnit některé zákonem dané podmínky jako vzdělání pracovníků v praxi. Ze zákona kontroluje jeho činnost krajský úřad, který ovšem naprosto není schopný posoudit odbornou stránku činnosti organizace, a tak se jeho kontrola omezuje na administrativu a finance. Veřejnost je o problematice NRP a PPP informována průběžně prostřednictvím článků zveřejňovaných v časopisech a novinách. Na Slovensku žije cca 7 000 dětí v ústavních zařízeních, z toho přibližně 3 600 v dětských domovech a 130 dětí v asi 70 profesionálních pěstounských rodinách. Osvojeno je ročně okolo 300 dětí. V klasické PP je přes 2 000 dětí. Profesionální pěstounská péče se opírá o Zákon o sociálnej pomoci z roku 1998 a Zákon o školských zariadeniach z roku 1993, ve kterém byla poprvé institucionalizována nová forma NRP – profesionální náhradní výchova v rodině. V roce 1995 vzniklo prvních 6 profesionálních pěstounských rodin. Slovensko je tedy jednou ze zemí, kde se již aktivně rozběhl program profesionální pěstounské péče. Její

oficiální název je „profesionálna náhradná výchova v rodine“. Její podoba je v rámci našeho vzorku velmi specifická. Profesionální pěstouni jsou na Slovensku zaměstnanci dětského domova. O umístění tedy nerozhoduje soud, ale ředitel příslušného dětského domova. Dítě žije v rodině pěstounů, ale pravomoci zůstávají řediteli jeho „domovského“ ústavu. Opatrovníkem zpravidla zůstává sociální pracovník příslušného okresního úřadu nebo ta osoba, která byla opatrovníkem před umístěním dítěte do PPP. Profesionální rodič má pravomoci velmi omezené, téměř žádné. Každé svěřené dítě je započítáváno jako 1/2 pracovního úvazku a v případě dítěte se zdravotním postižením jako celý pracovní úvazek. Dítě tedy není svěřeno do péče konkrétní osobě, jak je to obvyklé ve většině zemí, ale zůstává v kompetenci ústavního zařízení. Do profesionální PP může být umístěno kterékoliv dítě s nařízenou ústavní výchovou. Prakticky jsou to většinou děti, které nemají velkou šanci dostat se do jiné formy NRP jako je osvojení nebo klasická PP. Převažují děti se zdravotním postižením a děti romské. Pěstounská péče může trvat do 25 let v případě, že se dítě připravuje studiem na budoucí povolání. Z PPP mohou děti odcházet v případě změny situace zpět do vlastní biologické rodiny, což se v poslední době daří a jeví se to jako jednoznačně pozitivní trend. Profesionální pěstouni musí splňovat stejné požadavky jako běžní pěstouni. Od 1. 4. 2002 musí mít minimálně středoškolské vzdělání, v optimálním případě vystudovanou speciální pedagogiku. Pěstouni mohou mít svoje vlastní děti. PPP vykonávají ve vlastním bytě či domě, pouze výjimečně jim pro tuto práci poskytne objekt některá nevládní nezisková organizace. Výběr pěstounů provádí ředitel příslušného dětského domova. Měl by se řídit doporučením psychologického vyšetření v poradně nebo vyjádřením „Návratu“, který má pro tuto práci akreditaci. „Návrat“ pořádá pro profesionální pěstounské rodiče zvláštní pětidenní přípravy, které jsou poněkud odlišné od běžných příprav. V každém případě se ovšem počítá s využitím profesionálních rodin i pro krátkodobé terapeutické pobyty. Zatím ovšem nejsou rodiny příliš připraveny na přijetí dětí v akutní nouzi, ačkoliv by to ze zákona bylo možné. Maximální počet dětí, které je možné umístit do jedné rodiny, je 6 dětí. Maximálně tři na jednoho rodiče. O umístění každého dalšího dítěte do rodiny rozhoduje opět ředitel dětského domova po dohodě s profesionálními rodiči. Profesionální pěstounské rodiny využívají běžnou síť sociálních služeb. Navíc jim „Návrat“ v rámci svých možností poskytuje další možnosti vzdělávání, poradenství, asistenty do rodin a pobyty. Nabídku těchto možností však využívá pouze asi 1/3 až 1/2 rodin. Teoreticky by klíčovou osobou pro profesionální rodinu měla být sociální pracovnice příslušného dětského domova. Prakticky ovšem tyto pracovnice řeší převážně

administrativně - technické úkony. Často to proto bývá sociální pracovnice „Návratu“, což ovšem není systémové řešení. Jak už bylo uvedeno, profesionální pěstouni jsou zaměstnanci dětského domova se všemi právy a povinnostmi, které vyplývají z platného Zákoníku práce. Některá jeho ustanovení lze ovšem z povahy jejich činnosti dodržovat jen obtížně (přestávky v práci, dovolená). Občanské sdružení „Návrat“ vydalo na téma PPP publikaci s názvem „Profesionální rodič aneb gulatá kocka“, která přináší zevrubnější popis slovenského modelu včetně prvních zkušeností.

(www.vzd.cz/sites/default/files/Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf)

V roce 2013 začalo Ministerstvo práce a sociální věcí pilotně ověřovat přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči dle programu PRIDE. Program PRIDE je tvořen 14 na sebe navazujícími kroky, vznikl v USA. V současné době je zaveden i v mnoha zemích světa, včetně Evropy. Model pracuje od počátku s tím, že se hledají náhradní rodiče pro určité typy dětí. (<https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/mpsv-profesionalizace-pestounske-pece-pokracuje>)

1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu je poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli opět schopni převzít dítě do své péče.

Krajský úřad vede pro účely zajištění pěstounské péče pro dítě na přechodnou dobu evidenci osob, které mohou pěstounskou péči po přechodnou dobu vykonávat. (§ 27a odst. 1 ZOSPOD) Osoby vedené v evidenci Krajského úřadu musí být připraveny přijmout v případě potřeby dítě do své pěstounské péče a za to jim náleží pravidelná měsíční odměna pěstouna. Důvodem pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu může být například aktuálně nepříznivý zdravotní stav pěstouna. Za důvod pro odmítnutí je neakceptovatelný důvod diskriminační povahy – etnický původ dítěte, pohlaví aj.

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na (§ 27a odst. 7 ZOSPOD):

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat
- b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo

- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení není třeba.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně 1 rok a soud nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumává, zda důvody svěřeni do pěstounské péče trvají.

Proti novele zákona o SPOD se ostře vyjádřil tehdejší prezident České republiky Václav Klaus, který vyslovil obavy z toho, že pěstounská péče již nebude posláním, ale zaměstnáním. Motivací pěstounů nebude zájem o děti, ale finanční prospěch. Tvrdě se také ohradil proti tomu, že v důsledku profesionalizace pěstounské péče si budou děti stále zvykat na nové pěstouny, na nové prostředí, což dle jeho názoru není v souladu se zájmem dětí. (Tiskové sdělení, 2012)

Metodický pokyn MPSV uvádí několik typických příkladů situací, kdy je možné využít PPPD:

- pečující osoba dočasně nemůže péči o dítě vykonávat (nepříznivý zdravotní stav, výkon trestu...)
- dítě se ocitlo v krizové situaci – umístění do doby než se ujasní, zda je možný návrat do vlastní rodiny nebo vyhledání jiné formy náhradní rodinné péče
- dítě bylo týráno nebo zneužíváno a hledá se pro ně trvalé řešení
- rodiče nezvládají výchovu dítěte
- dítě rodičem opuštěné nebo nalezené
- rodiče vyjadřují úmysl dítě svěřit do dlouhodobé náhradní rodinné péče a dosud nebyla nalezena vhodná rodina. (MPSV, 2013, s. 6).

V současné době je dle MPSV velký zájem o výkon tzv. rané pěstounské péče, tedy péči o nejmenší děti. Zákon předpokládá, že pěstouni na přechodnou dobu se budou využívat v případech nejmenších dětí, které čekají na možnost zprostředkování trvalé náhradní rodinné péče. Žadatelé by tedy měli mít předpoklady pro výkon pěstounské péče o dítě krátce po jeho narození. PPPD se tedy může využít například v případě, kdy matka zanechá své novorozené dítě v porodnici a v rodině není nikdo, kdo by byl ochoten a schopen péči o novorozené dítě zajistit. V případě, že by v takové chvíli byli k dispozici pěstouni na přechodnou dobu, je pro dítě vhodnější, aby bylo umístěno do jejich péče namísto umístění do ústavní výchovy. (MPSV, 2013, s. 5)

1.1.4 Pěstouni na přechodnou dobu

Pěstounem na přechodnou dobu nemůže být kdokoliv. Vzhledem k tomu, že musíme vždy přihlídnout k zájmu dítěte, musí pěstouni na přechodnou dobu splňovat určitá kritéria, jak vyplývá i ze zákona o SPOD. V posuzování těchto kritérií hrají největší roli místně příslušné krajské úřady, které vedou evidenci žadatelů o PPPD. Konkrétně v § 27a odst. 1 zákona o SPOD je definováno, že krajský úřad vede pro účely zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu evidenci osob, které mohou PPPD vykonávat. Do této evidence se uchazeči zařazují na základě žádosti podané u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Dále je zákonem stanoveno i odborné posouzení všech žadatelů o vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu, jak vyplývá z § 27a odst. 2, zákona o SPOD. Při posuzování žadatelů o PPPD se přihlíží k několika důležitým faktorům, jako je psychologický profil žadatele, ale především psychologické testy. Dále je důležité posouzení zdravotního stavu žadatelů posudkovým lékařem. Nezbytná je rovněž odborná příprava, kdy musí žadatelé absolvovat školení. Dále je nezbytné posoudit a prošetřit ekonomické a sociální zázemí pěstounské rodiny. Z metodického pokynu MPSV ze dne 14. 03. 2013 o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu vyplývají základní kritéria výběru pěstounů na přechodnou dobu. Zde je uvedeno, že od pěstounů se očekává:

- měli by dítěti poskytnout stabilní prostředí po dobu několika týdnů nebo měsíců
- svou péčí by měli dětem pomoci vyrovnat se s traumaty a ztrátami z minulosti
- připravit je na přechod do trvalé péče nebo návrat do původní rodiny
- budou spolupracovat s rodinou dítěte a umožní dítěti pravidelný styk s biologickými rodiči. (MPSV, 2013).

Výběr pěstounů na přechodnou dobu je náročný a dlouhý proces. Vždy je důležité, aby všichni žadatelé byli posuzováni důkladně a je potřeba vždy dostatečně odůvodnit jejich výběr či zamítnutí.

1.1.5 Osvojení

Nemohou-li o dítě pečovat jeho biologičtí rodiče, je nezbytné zajistit péči o něj jiným náhradním způsobem. V některých případech se jedná o dočasné řešení, kdy biologický rodič onemocní nebo je ve výkonu trestu odnětí svobody. U osvojení se jedná o nahrazení biologického rodiče trvale. Na rozdíl od ostatních forem NRP se osvojením vytváří

naprosto plnohodnotný vztah rodiče a dítěte, jako při jeho narození. (Novotný a spol., 2014, s. 112)

Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. (§ 794 OZ) Je upraveno občanským zákoníkem v jeho druhé části (Rodinné právo), hlavě druhé (Příbuzenství a švagrovství), dílu 2 (Poměry mezi rodiči a dítětem). Proces zprostředkování osvojení příslušnými orgány je upraven zákonem o sociálně-právní ochraně dětí.

Osvojitelé se stávají zákonným zástupcem dítěte, mají k němu rodičovskou zodpovědnost jako při výchově vlastního dítěte a jsou zapsáni do matriky jako rodiče. Společně s vytvořením vztahu mezi rodiči a dítětem vznikají při osvojení příbuzenské vztahy i k širší rodině stejně jako při narození dítěte. Ročně se osvojení týká přibližně 500 dětí. Nový OZ tento krok výstižně popisuje jako „přijetí cizí osoby za vlastní“. (Novotný a spol., 2014, s. 112)

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které jí vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. (§ 799 odst. 1 OZ)

Od 1. 1. 2014 je možné osvojit kromě nezletilého dítěte i zletilého. Zletilého lze osvojit, není-li to v rozporu s dobrými mravy. (§ 846 OZ) Osvojení má vytvořit vztah co nejpodobnější přirozenému rodičovství a z těchto důvodů zákon upravuje i věkový rozdíl mezi osvojovaným dítětem a osvojitelem. Mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let, jen souhlasí-li s osvojením opatrovník zastupující dítě v řízení a je-li osvojení v souladu se zájmy dítěte, může být věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem výjimečně menší než 16 let. (§ 803 OZ) Horní věkovou hranici osvojitele ani maximální věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem zákon neupravuje. Kde bychom mohli nalézt poměrně úzce vymezenou věkovou hranici pro osvojitele, je Evropská úmluva o osvojení. Touto úmluvou však není Česká republika vázána. Čl. 7 odst. 1 Evropské úmluvy o osvojení, stanoví minimální věk osvojitele na 21 let a maximální osvojitele na 35 let.

S výjimkou případů uvedených v občanském zákoníku, je k osvojení zapotřebí souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte. Dosáhlo-li osvojované dítě alespoň dvanácti let, je třeba vždy jeho osobního souhlasu, ledaže je mimo jakoukoli pochybnost, že by byl postup požadující osobní souhlas osvojovaného dítěte v zásadním rozporu se zájmy dítěte,

nebo že dítě není schopno posoudit důsledky souhlasu. (§ 806 odst. 1 OZ) U dítěte mladšího dvanácti let, dává souhlas s osvojením dítěte jeho opatrovník. Je-li to možné, soud vyslechne i osvojované dítě a vezme na jeho vyjádření zřetel s ohledem na stupeň jeho duševního vývoje. (§ 807 odst. 2 OZ)

Před rozhodnutím soudu o osvojení dítěte je dítě v péči budoucího osvojitele. O této péči rozhoduje soud. Dítě je v péči budoucího osvojitele minimálně šest měsíců a to na jeho náklady.

Na rozdíl od dřívějšího zákona o rodině nezná občanský zákoník osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Jsou-li pro to důležité důvody, soud osvojení na návrh osvojitele nebo osvojence zruší. Osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. To neplatí, je-li osvojení v rozporu se zákonem. (§ 840 OZ) Smyslem této úpravy bylo posílení právní jistoty osvojence. Nemůže se nyní stát, že po několika letech života v rodině osvojitelů bude docházet ke zrušení osvojení např. z důvodu rozpadu vztahu osvojitelů, či výchovných problémů osvojence. Je to v souladu s cílem osvojení, kdy mezi osvojitelem a osvojencem vzniká vztah jako mezi rodičem a dítětem. Pokud dojde ze zákonných důvodů ke zrušení osvojení, zaniká vztah osvojitele a osvojence na straně jedné, ale na straně druhé se obnovují práva a povinnost dítěte s jeho dřívější rodinou, včetně navrácení původního příjmení. Na základě rozhodnutí dítěte si může ponechat příjmení osvojitele i po zrušení osvojení. Co však při zrušení osvojení nezanikne, jsou majetková práva, která mu vznikla před rozhodnutím o zrušení osvojení. (Novotný a spol., 2014, s. 113-114)

Vágnerová uvádí, že vyrovnání se s příchodem dítěte do rodiny může být pro některé náhradní rodiče velmi náročné. „Náhradní rodiče procházejí relativně dlouhodobým a pro ně vyčerpávajícím procesem, který nemohou nijak ovlivnit a který může vyvolávat pocity beznaděje a bezmocnosti. Nemají možnost, aby se na příchod dítěte připravili společným prožíváním těhotenství, a navíc k nim většinou nepřichází tak malé miminko. Oznamení o existenci dítěte, které bude od nynějška jejich, přichází náhle a oni nemají čas, aby se na novou situaci patřičným způsobem vyladili.“ (Vágnerová, 2012, s. 11)

Vyrovnání se s příchodem nového dítěte je velmi složité a záleží mimo jiné i na osobnostních předpokladech rodičů, jak se s danou situací vyrovnají. Vágnerová dále uvádí, že „postoj náhradních rodičů může být ovlivněn dlouhodobou frustrací danou

nemožností zplodit vlastní dítě. Vzhledem k tomu mohou mít tendenci investovat do svého, nově nabytého rodičovství až příliš mnoho.“ (Vágnerová, 2012, s. 12)

1.1.5.1 Tělesnost jako významný faktor adopce

„Obecně vžitá představa, že přijdete do kojeneckého ústavu, který praská ve švech a vyberete si tam děťátko, které Vám padlo do oka, je od reality na hony vzdálená.“ (Novotný a spol., 2014, s. 111)

„V dětských domovech je dost dětí, to je pravda, ale jen velmi málo z nich je pro náhradní rodinnou péči tzv. prvně volných. K přijímání opuštěných dětí do nových (náhradních) rodin docházelo již odedávna. Byla to běžná praxe v mnoha kulturách. Slovo adopce znamenalo původně „voliti“, tedy děti byly novými rodiči voleny. Dnes je tomu jinak – dnes jsou to noví rodiče, kteří jsou pro opuštěné dítě vybíráni. Zájem dítěte má podle Úmluvy o právech dítěte, která je i pro náš stát závazná, přednost před zájmem rodiče.“ (Matějček ed al., 2002, s. 12)

Představa příbuzenství v naší společnosti vychází především ze sdílení tělesné substance krve a genů. Krev a geny jsou považovány za základ příbuzenství. Lidé, kteří tuto substanci mezi sebou nesdílejí, nikdy nemohou vyvinout vztahy, jako mají pokrevní příbuzní.

Odlišnost krve a genů je jen jednou stránkou věci, druhou stránkou jsou vlastnosti připisované lidem s odlišným tělesným vzezřením. Tělo je nejen ovlivněno sociálním systémem, ale také systém tvaruje sociálními vztahy. V sociálních vědách se pro zdůraznění této myšlenky začal používat pojem embodiment, čili fyzickou a mentální zkušenost jednotlivce. Lidské tělo je nabyto množstvím etických, morálních, politických, náboženských, generových a dalších významů. Můžeme je shrnout do pojmu vtělené. Významy tělesné jsou kulturně specifické. Sociální postavení může být vyjádřeno barvou pleti, tvarem postavy nebo tělesným postižením. V případě, že fyzický kapitál neodpovídá předepsaným normám ve společnosti, otiskuje se tato jeho nekonformnost do jeho sociálního statusu.(Šanderová, 2011, s. 14-21)

Etymologický původ slova adopce pochází z latinského ad-optio, které v překladu znamená přibírat, brát, volit, přijmout za vlastní, udělat svým příbuzným. Adopce pro potřeby naší společnosti můžeme definovat jako praxi, kdy jsou děti z mnoha různých příčin a důvodů, vychovávány dospělými, kteří nejsou jejich biologickými rodiči. Je s nimi

zacházeno jako s právoplatnými a plnohodnotnými členy rodiny a platí mezi nimi lokální normy vztahu mezi rodiči a dětmi. Lidské tělo funguje jako komunikační prostředek, kterým vyjadřujeme různorodé sociální situace. Ty veřejnost přijímá na základě obecně sdílených představ a stereotypů. Vnímá je jak negativním, tak pozitivním způsobem. Na základě specifických tělesných znaků je člověk automaticky přiřazen k určité společenské skupině lidí. Tyto významy mají vliv na osvojitele při adopci odlišného dítěte.

S adopcí se setkáváme ve všech společnostech napříč všemi časovými obdobími. Je pojímána jako součást širších společenských a kulturních představ týkajících se vzniku života, významu dítěte, vztahů mezi rodiči a dětmi, vztahů mezi manželi a významu rodiny. V historii podoby rodiny v Evropě se projevuje silně negativistický vztah křesťanské církve k instituci adopce, jakožto strategii získávání dědiců. Z tohoto důvodu byla církví až do dvacátého století zakázána. V současné době je adopce sociální institucí, která zprostředkovává domov opuštěným dětem a uspokojuje rodičovské potřeby těch jedinců, kteří nemohou mít vlastní děti. Český právní slovník používá pojmu osvojení místo pojmu adopce. Jedná se o specifický typ náhradní rodinné péče. Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci opuštěné dítě za vlastní. Osvojením vzniká stejný vztah jako mezi biologickými rodiči a dítětem. Vzniká rovněž příbuzenský poměr mezi osvojencem a příbuznými osvojitele. Osvojenec získává příjmení nových rodičů. Pokud je věk dítěte hodně nízký, mohou osvojitelé měnit jeho jméno a dítě tak získává zcela novou identitu. Dítě je fixováno do sítě vztahů, která je vyjádřena příbuzenstvím. Osvojené dítě musí být právně volné. Biologičtí rodiče musí dát předem souhlas s osvojením. Ten může být dán nejdříve po šesti týdnech od narození dítěte. Pokud rodič souhlas nedá a o dítě neprojeví od jeho narození více jak dva měsíce zájem, ačkoliv mu v tom nic nebrání, může soud vyslovit absolutní nezájem rodičů o dítě. Tím rodič ztrácí veškerá práva na dítě. Další možností zbavení rodičovství je kvalifikovaný nezájem, je to situace, kdy rodiče neprojeví zájem o dítě po dobu nejméně šesti měsíců. Osvojení se realizuje jako anonymní, kdy biologičtí rodiče nejsou účastníky řízení o osvojení a totožnost osvojitelů neznají. Ne všechny děti mají stejnou šanci být osvojeny. Nejčastěji bývají osvojeny děti v kojeneckém a batolecím věku, děti zdravé a děti z běžné populace, na nichž není patrný minoritní původ. Proces osvojení probíhá tím způsobem, že pro konkrétní dítě se hledají vhodné rodiče, nikoli naopak. Žadatelé o osvojení si své budoucí dítě nemohou předem vybrat. Volbu provádí poradní sbor při krajském úřadě. Poradní sbor eviduje všechny právně volné děti v kraji a vybírá pro ně vhodné osvojitele z řad žadatelů. Pokud se nepodaří najít

osvojitele pro dané dítě v kraji, je spis postoupen Ministerstvu práce a sociálních věcí a osvojitelé jsou hledáni v rámci ostatních krajů. (Šanderová, 2011, s. 9-15)

Společnost definuje své normy týkající se vzhledu kulturně akceptovatelného těla a zároveň způsoby jeho používání. Každý způsob používání těla je naučený nebo kulturně podmíněný. Každá společnost definuje správný způsob jednání. Jedinec, který z dané společenské normy vybočuje je vnímán a hodnocen negativním způsobem. Skrze lidské tělo vnímáme svět kolem nás, hodnoty mohou být ovlivněny preferovaným typem postavy, barvou pleti, způsobem oblékání, výrazem, gesty, mimikou, tělo je tedy komunikačním prostředkem. Jako příklad komunikační funkce těla je možno uvést v současnosti diskutované zakrývání vlasů u muslimských žen. Význam vlasů v muslimské společnosti je spojeno s gendrem, věkem, sociální třídou a náboženským vyznáním. Tělo není pouze holým faktem přírody, je naopak předmětem hlubokého kulturního zájmu, definování, tvarování a dispozice. (Šanderová, 2011, s. 16-25)

Šanderová (2014, s. 26-32) provedla v roce 2011 výzkum, s cílem zjistit, jaké představy se pojí k lidem s odlišnými tělesnými charakteristikami a jak tyto představy ovlivňují ochotu lidí přijmout dítě s daným vzhledem. Metodologii popisuje ve své knize. Pracovala se 49 respondenty ve věku 20-45 let. Tedy ve věku reálně mít dítě a v tomto věku jsou nejčastěji umísťovány děti do osvojení. Sledován byl gender, vzdělání, náboženství, bydliště a počet vlastních dětí. Nejprve byla použita metoda párového srovnávání fotografií dětí bělošské, černošské, asijské, romské a tělesně postižené. Ukázalo se, že s výběrem dětí mělo několik respondentů morální problém. Jednalo se zejména o jedince, kteří měli vlastní dítě. Tito lidé mají pro adopci odlišnou motivaci, jejich rodičovská touha je již uspokojena. Jejich cílem je pomoc danému dítěti. Významnou změnou pro respondenty bylo to, že v dotaznících na sociálních odborech se vyjadřují, zda jsou ochotni přijmout dítě bílé, romské, poloromské nebo jiné etnicity. Nejsou na rozdíl od výzkumu postaveni před konkrétní volbu dítěte. Třetí důvod byl přičten skutečnosti, že se nejednalo o skutečné žadatele o osvojení, nejsou tedy v situaci, kdy by uvažovali o osvojeném. Pokud člověk o tomto kroku přemýšlí, hlouběji uvažuje o důsledcích osvojení odlišného či stigmatizovaného dítěte. Autorka připouští, že lépe by se bylo ptát žadatelů o osvojení, ale z důvodu utajení osvojení by nebylo možno získat dostatečný počet respondentů. Dotazování osvojitelů by bylo neetické, protože tito lidé již své dítě dostali.

V zahraničí je téma osvojení tělesně odlišných dětí mnohem více diskutováno než v České republice. Odborníci se neshodují v otázce, jaký vliv má takové osvojení na zdravý vývoj

identity dítěte, zda tělesná odlišnost dítěte má vliv na jeho zdravý psychický vývoj, fungování celé rodiny a zapojení do společnosti. Předpokládá se, že děti s tmavou barvou pleti jsou nositeli jiných vlastností a kulturních hodnot. Tělesný vzhled funguje jako indikátor výskytu těchto připsaných charakteristik. Lidé jsou přesvědčeni o existenci inherentních, esenciálních vlastností určitým způsobem odlišných jedinců. Někteří odborníci kritizují vznik takovýchto adoptivních rodin, adoptivní rodiče dle nich nejsou schopni porozumět právě esenciální odlišnosti vlastností dítěte. Vznikají představy o vysoké rizikovosti takového svazku mezi tělesni a díky tomu kulturně odlišnými jedinci. Adoptivní rodiče nedokážou odlišnému dítěti poskytnout to, co nutně potřebuje ke svému život, znát svou kulturu a poznat mechanismy, jak přežít v rasistické společnosti. Existují však i odborníci, kteří takovouto adopci nepovažují za problém, v České republice Jeroným Klimeš a Martina Vančáková. (Šanderová, 2011, s. 114-116)

Romské děti jsou znevýhodněny delším pobytem v ústavní péči, jsou vystaveny deprivacnímu syndromu, který může být z důvodu dlouhodobosti silnější. Umístování těchto dětí je omezováno nezájmem žadatelů o tyto děti. Pokud se v náhradní péči objeví u romského dítěte problémy, jsou téměř vždy přičítány špatným genům dítěte. Důležité je, aby dítě žilo v milující rodině, odlišný vzhled může působit v následné adaptaci problémy. Deprivacní problémy u dětí jsou však vždy horší, než problémy spojené s jejich odlišným vzhledem. (Šanderová, 2011, s. 122-123)

1.1.6 Poručenství

Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka. (§ 928 odst. 1 OZ) Protože dítě nemůže zůstat bezprizorní a bez zákonného zástupce, jmenuje soud poručníka neprodleně. Za poručníka bývá ustanoven člověk, kterého doporučili rodiče, někdo z příbuzných nebo osoba dítěti blízká. Není-li to možné, může soud vybrat toho, kdo je evidován jako žadatel o pěstounskou péči případně osvojení. Žádná osoba nemůže být do výkonu poručnické funkce nucena Do doby, než je jmenován poručník dítěte, vykonává poručenskou funkci orgán sociálně-právní ochrany dětí tzv. veřejné poručenství. Poručenství bývá někdy označována jako rozšířená pěstounská péče. Do našeho právního řádu se institut poručenství navrátil již v roce 1998, ale tento výraz není mezi lidmi příliš vžitý. Do péče poručníka bývají zpravidla svěřovány děti, které jsou sice právně volné, ale poměrně

obtížně se jim hledají osvojitelé. Často se jedná o děti s duševním nebo zdravotním postižením.

Poručník má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. (§ 928 odst. 2 OZ) Je zákonným zástupcem dítěte, ale nemusí o dítě osobně pečovat. V případě, že osobně o dítě pečuje, pak mu náleží hmotné zabezpečení jako pěstounovi. Do poručenské péče nemohou rodiče zasahovat a většinou je zachována i anonymita poručníků, neboť jmenování poručníka se rodičům nedoručuje. Na činnost poručníka dohlíží soud. Každé rozhodnutí poručníka v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem. K právnímu jednání poručníka, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží. (§ 934 odst. 1 OZ) Úkoly poručníka spočívají v zastupování, výchově a správě majetku dítěte.

Příklad

Manželé Novákovi měli v pěstounské péči Adélku, která se narodila s diagnózou FAS. Biologická matka Adélky sice o dceru projevovala zájem, avšak nebyla schopna se o ni postarat. Prodělala sice protialkoholní léčbu, ale protože ji trápil pocit viny za zdravotní stav své dcery, propadala alkoholu stále znovu. Když byla pod vlivem alkoholu, vběhla pod kola projíždějícího automobilu a na místě zemřela. Adélka byla sice právně volná, ale s ohledem na náročnost a nákladnost péče o ni nežádali manželé Novákovi o její osvojení. Soud je jmenoval poručníky, takže mají k Adélce všechna práva a povinnosti rodičů a současně od státu nadále pobírají dávky pěstounské péče. (Novotný, 2014, s. 172)

Na první pohled vypadá poručenství a pěstounství jako jedno a totéž. Rozdíl je především v tom, že poručník je zákonným zástupcem dítěte. V podstatných věcech sice musí žádat o souhlas soud, ale požadavky a vůle rodičů jej neomezují.

Poručenství je považováno za vyšší typ pěstounské péče. Poručník je zákonným zástupcem dítěte, rozhoduje o důležitých věcech týkajících se dítěte a spravuje jeho majetek. Předpokladem je právně volné dítě, tedy rodiče dítěte nežijí nebo jsou zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Poručnictví má blízko k osvojení, nicméně nedochází ke změně v rodném listu dítěte. (Šanderová, 2011, s. 14)

1.2 Ústavní výchova

Ústavní péče má starou a pohnutou historii. Ve středověku bylo běžnou praxí, že přespočetné a nevídané děti byly pohozeny, či jinak usmrceny. Teprve první církevní koncily odsoudily odkládání dětí jak vraždu a dovolávají se pro ně milosrdenství. V kostelích byly umístěny nádoby pro odkládání dětí neprovdaných matek, aby se jich věřící mohli ujmout. První útulek pro děti byl zřízen v roce 335 v Cařihradě, první nalezinec v roce 787 v Miláně. Papež Inocenc III. zřídil v roce 1198 v Římě, v nemocnici Svatého ducha nalezinec, vybavený zvláštním otáčecím zařízením zvaným torno. Jednalo se o schránku ve stěně kláštera, do které bylo vloženo dítě a otočením se dostalo dovnitř, pod ochranu světce. Byly tak zachráněny děti, kterých by se ženy hříšně zbavily. Napoleon I. V roce 1811 dal příkaz k vystavění nalezinců ve francouzských departementech. V roce 1939 bylo zrušeno poslední „torno“ v sirotčinci ve Varšavě. V roce 1952 fungovalo „torno“ na Kubě a sloužilo svému původnímu účelu. Dobročinné ústavy zřizované ve středověkých ústavech nepřijímaly jen opuštěné a nemocné děti, ale všechny osoby, které potřebovaly milosrdnou ochranu. Jednalo se o nemocné, neduživé nebo sešlé stáří. Postupně se z těchto zařízení vyčleňují nalezince, sirotčince a dětské ústavy. Zakladatelé byli většinou vedeni ušlechtilou snahou zachránit děti, které by skončily jako předmět pokoutního obchodu a zneužívání. Paradoxním výsledkem této snahy však byla vysoká úmrtnost těchto dětí v ústavech. Pražský nalezinec založený v roce 1789, byl určen pro děti narozené mimo manželství, které se narodily v zemské porodnici a nebyl to výchovný ústav, jen přechodným útulkem pro děti, které byly následně umístěny do pěstounské péče. Přijímaly se i děti přivedené policií, narozené v trestnicích či jiných nemocnicích. Úmrtnost se pohybovala mezi 50 až 70%. Umístění dítěte v nalezinci nebo dobročinném ústavu znamenalo takřka rozsudek smrti. Příčinou byly infekce, nemoci, slabost a špatná výživa. Ústavní děti byly proti infekcím méně odolné. Začalo být zkoumáno, zda to nějak souvisí s duševním stavem dítěte. Byla rozkryta záhada, že dítě se léčí nejen prášky, čistotou a vzornou péčí, ale i vřelostí lidských vztahů. Objevuje se nový odborný název hospitalismus. Znamená nemoc z pobytu v nemocnici, duševní strádání dítěte pobývajícího mimo rodinu a mateřskou lásku. Navzdory péči nebyly děti v ústavní péči tak vyspělé, jako děti v rodinách nebo pěstounské péči.

Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může

soud jako nezbytné opatření také nařídí ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěřením dítěte do péče fyzické osoby. (§ 971 odst. 1 OZ)

Ústavní výchova je brána jako poslední alternativa k jiným opatřením, poté, co tato opatření selžou. Nedostatečné majetkové poměry nebo bytové poměry rodičů nebo osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče, nejsou samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově.

Zařízení sociálně – právní ochrany dětí jsou vymezena v § 39 ZOSPOD. Jedná se o:

- zařízení odborného poradenství pro péči o děti,
- zařízení sociálně výchovné činnosti,
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- výchovně rekreační tábory pro děti.

Zařízení sociálně-právní ochrany mohou zřizovat fyzické osoby, právnické osoby nebo obce a kraje v samostatné působnosti na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany. (§ 39 odst. 2 zákona o SPOD) Na tato zařízení se vztahuje zákon č. 258/2000Sb., a prováděcí vyhláška č. 410/2005 Sb., pro školy, předškolní a školská zařízení.

1.2.1 Zařízení odborného poradenství pro péči o děti

Tato zařízení poskytují především doporučení zaměřená na řešení vzájemných vztahů rodičů a jejich dětí, péči rodičů o dítě zdravotně postižené. Odborné poradenství se poskytuje nebo zprostředkovává ve věcech výchovy a výživy dítěte a v dalších otázkách týkajících se rodinných, mezigeneračních a sociálních problémů vyplývajících z péče o dítě. Poradenství v těchto zařízeních je zaměřeno na poskytování sociálně-právního, pedagogického, psychologického a speciálně-pedagogického poradenství rodičům či osobám odpovědným za výchovu dětí. Zařízení mohou poskytovat nebo zprostředkovávat také poradenství pro osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny. Tato zařízení předávají informace rodičům nebo osobám odpovědným za výchovu dítěte o nárocích dítěte v oblasti rodinného práva, v oblasti sociálního zabezpečení, případně pomáhají orientovat se v podmínkách některé z forem náhradní rodinné péče.

1.2.2 Zařízení sociálně výchovné činnosti

Zaměřují se zejména na děti (§ 6 ZOSPOD):

- a) jejichž rodiče zemřeli, nebo neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti,
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutací, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití,
- d) které se opakovaně dopouští úteků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu,
- f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístěny do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců,
- g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami,
- h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu,

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Dětem jsou zde nabízeny programy rozvíjení sociálních dovedností, výchovných činností a využití volného času. Snahou je vyvést dítě z rizikového prostředí cestou poutavého a smysluplného využití volného času. Programy musí odpovídat zájmům dětí a směřovat k jejich rozvoji.

1.2.3 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči. (§ 42 odst. 1 ZOSPOD) Jedná se o určitou formu azylu pro akutně ohrožené dítě. Širší veřejnosti jsou známé tzv. Klokánky.

Dítě je do takového zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu. Žádost může podat obecní úřad obce s rozšířenou působností, zákonný zástupce dítěte, nebo se na zařízení může s žádostí o pomoc obrátit ohrožené dítě samo. V případě, že se na zařízení obrátí samotné dítě, musí být kontaktován orgán sociálně-právní ochrany dětí a je-li důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, pak i orgány činné v trestním řízení.

V jednom zařízení nesmí být víc jak 28 dětí, výjimkou je situace, kdy se do zařízení umísťují sourozenci. Jeden zaměstnanec zařízení se tak stará maximálně o 4 děti. Toto zařízení vytváří hygienické, materiální a technické podmínky pro poskytování sociálně-právní ochrany dětí tak, aby se co nejvíce podobaly přirozenému rodinnému prostředí. Mohou být zřízena při zdravotnickém či školském ústavním zařízení. Zaměstnanci se snaží podporovat dítě umístěné v zařízení ve vztazích s přirozeným sociálním prostředím, navazování a rozvíjení kontaktů a sociálních vztahů s osobami dítěti příbuznými či blízkými. O nabízených službách je informována veřejnost. Tato zařízení mají nepřetržitou službu a poskytují pomoc všem dětem, které ji potřebují.

Soud svěří dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na dobu nejdéle 6 měsíců, nestanoví-li zákon jinak.

1.2.4 Výchovně rekreační tábory pro děti

Výchovně rekreační tábory pro děti se zřizují zpravidla v době školních prázdnin. Pobyt se zde poskytuje na žádost zákonného zástupce dítěte nebo s jejich souhlasem. Účelem pobytu je výchovné působení na děti směřující k odstranění nebo potlačení poruch chování a k získání potřebných společenských a hygienických návyků. (§ 43 ZOSPOD)

2 OSVOJENÍ DÍTĚTE V ČESKÉ REPUBLICE

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, osvojením se rozumí „přijetí cizího dítěte za vlastní“. Jedná se o formu rodičovství, kdy zaniká vyživovací povinnost i rodičovská odpovědnost biologickým rodičům a naopak tento soubor práv a povinností vůči dítěti vzniká na straně osvojitelů. Z právního pohledu vzniká naprosto plnohodnotný vztah mezi rodiči a dítětem, stejně jako je tomu při narození. Legislativní pojem osvojení, laicky řečeno adopci, volí celá řada bezdětných párů k naplnění touhy po vlastním dítěti. Osvojení je upraveno v občanském zákoníku, ale samotný proces zprostředkování osvojení příslušnými orgány je upraven zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon č. 292/2013Sb., o zvláštních řízeních soudních upravuje proces soudního rozhodování ve věcech týkajících se osvojení. Proces osvojení doznal podstatných změn a posouvá se ke zvýšení ochrany biologických rodičů a také přirozené rodiny. Nerozhodují zde potřeby potencionálních adoptivních rodičů, ale zájem dítěte v souladu se zásadou ochrany zájmů dítěte.

Nejdůležitější pro budoucí rodiče je období vnitřního rozhodování. Tedy fáze, než se rozhodnou vstoupit do procesu osvojení či jiné formy náhradní rodinné péče. Odborníci se jednotně shodují, že nejdůležitější je hovořit o svém úmyslu „osvojit si dítě“ především s širší rodinou. Není to totiž jen záležitostí manželů, ale také rodičů, prarodičů, sourozenců či bratranců. Je vhodné získat i jejich podporu pro tento záměr a vytvořit dítěti prostředí, kde se bude cítit dobře a bude ostatními příbuznými přijato. Každý z budoucích žadatelů by se měl zamyslet nad svým životem a umět si odpovědět např. na otázky: Mám dost fyzických a psychických sil? Zvládnou to finančně? Jaké bylo moje dětství? Jaké máme manželství? Jsem opravdu schopen se věnovat dítěti – mám dost trpělivosti? Dokáží si představit, co obnáší vychovávat a starat se o dítě? Skloubím takový život se svou kariérou nebo ji obětuji? Jsem ochoten vzdát se svého pohodlí a klidu? Pokud jsou manželé nebo jednotlivci opravdu pevně rozhodnutí dítě přijmout, pak by se měli obrátit na orgány sociálně-právní ochrany dětí a seznámit se podrobněji s následným úředním postupem.

2.1 Proces osvojení

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Rozhodnutí soudu o osvojení dítěte však předchází celá řada činností. Zprostředkování osvojení nesmí provádět jiné orgány, právnické nebo fyzické osoby, než jsou orgány sociálně-právní ochrany. Mezi orgány

sociálně-právní ochrany patří krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Sociálně-právní ochranu dále zajišťují obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny. (§ 4 ZOSPOD)

Činnost výše uvedených orgánů spočívá ve vyhledávání dětí, kterým je zapotřebí zajistit péči v náhradním rodinném prostředí, vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli a také v odborné přípravě budoucích osvojitelů. Dále zajišťují a zprostředkovávají osobní seznámení dítěte s vhodným osvojitelem.

Zprostředkování osvojení je tedy vyhrazeno orgánům sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Můžeme hovořit o tzv. osvojení nepřímém. Přímé osvojení, kdy do adopčního procesu nevstupuje zprostředkovatel (OSPOD), je možné v souladu se zákonem jen v případech, kdy se dohodnou biologičtí rodiče a osvojitelé, kteří se navzájem znají. Důležitá je ta skutečnost, že se vzájemně znají. Pokud by se neznali a byli by seznámeni např. lékařem, vystavuje se zprostředkovatel riziku pokuty. Zároveň je v ustanovení § 798 OZ zakotveno, že: „Z činností souvisejících se zprostředkováním osvojení nesmí nikdo získat nepatřičný zisk“. Cílem zákonodárce je ochrana dětí před jejich obchodováním.

Pokud má fyzická osoba zájem osvojit dítě, podává žádost u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. K žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, připojí žadatel doklad o státním občanství nebo povolení pobytu na území ČR, opis z evidence Rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, údaje o ekonomických a sociálních poměrech a další požadavky stanovené v ustanovení § 21 ZOSPOD. Osvojiteli mohou být manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně je přípustné osvojení i jinou osobou než manželem. Žadatele posléze navštíví sociální pracovnice v jejich místě bydliště. Cílem této návštěvy je zjištění skutečných podmínek, ve kterých žadatelé žijí. Zda jsou tyto podmínky vhodné pro výchovu dítěte. Zároveň jsou získávány reference o způsobu života žadatelů z místa bydliště a pracoviště.

Při osvojení se zprostředkování neprovádí pokud (§ 20 odst. 3 ZOSPOD):

- a) rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem s určením pro určitou osobu jako osvojitele,
- b) podal-li návrh na osvojení manžel rodič dítěte, pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěti, nebo
- c) podal-li návrh na osvojení příbuzný dítěte nebo jiná osoba blízká dítěti, u které není vyloučeno osvojení dítěte.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností dále vede dokumentaci o dítěti vhodném ke zprostředkování osvojení. U dítěte se posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje, specifické potřeby a vhodnost náhradní rodinné péče a její forma. Součástí této dokumentace je zpravidla vyhodnocení situace dítěte a rodiny a také individuální plán ochrany dítěte. Takovou dokumentaci postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností ke krajskému úřadu k dalším krokům. Krajský úřad vede evidenci dětí i evidenci žadatelů, posuzuje vhodnost žadatelů a rozhoduje o zařazení žadatele o osvojení. Žadatel má povinnost sdělit údaje o svém zdravotním stavu, sdělit název a adresu poskytovatele zdravotních služeb, v jehož péči je a podrobit se vyšetření svého zdravotního stavu. U žadatelů se posuzuje charakteristika osobnosti, zdravotní stav, psychický stav, předpoklad vychovávat dítě i motivace, která vedla k žádosti o osvojení, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině, případně další skutečnosti významné pro osvojení dítěte (psychologické vyšetření). Po odborném posouzení žadatele rozhodne krajský úřad neprodleně o zařazení žadatele do evidence žadatelů či jeho nezařazení. V případě, že žadatel nebude zařazen do evidence, vydá krajský úřad správní rozhodnutí s nedoporučujícím závěrem k zařazení do evidence. Proti zamítavému rozhodnutí je možné se odvolat k Ministerstvu práce a sociální věcí ČR.

Po zařazení žadatele do evidence žadatelů má žadatel povinnost účastnit se přípravy k přijetí dítěte do rodiny. Obsah a rozsah odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojitelem je blíže specifikována § 3 odst. 1 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Obsahuje tyto tematické okruhy:

- sebezpoznání fyzických osob vhodných stát se osvojitelem, jejich rodinného systému a sociálních kontaktů,

- poznání a naplňování práv a potřeb dítěte v náhradní rodinné péči,
- osvojení si spolupráce s dalšími odborníky,
- komunikace s dítětem a přístup k dítěti s vědomím jeho důstojnosti a lidských hodnot,
- rozvoj schopností a zájmů dítěte,
- uspokojení citových, vývojových, sociálních a vzdělávacích potřeb dítěte a péče o zdraví dítěte,
- styk dítěte v náhradní rodinné péči s rodiči a dalšími osobami blízkými,
- práce s dětmi žijícími v rodině žadatele.

Přípravu zajišťuje krajský úřad v časovém rozsahu nejméně 48 hodin. Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojitelem probíhá individuální i skupinovou formou. Individuální forma je zaměřena na sebepoznání - motivaci k náhradní rodinné péči, fungování rodinného systému, mapování sociálních kontaktů a očekávání od dítěte svěřeného do péče. Skupinová forma spočívá v osvojení znalostí a dovedností v oblasti náhradní rodinné péče a její právní úpravy, vývoje a potřeb dítěte, práv dítěte, podpory dítěte při uplatňování jeho práva vyjádřit svůj názor a účastnit se při rozhodování, která se ho týkají, práv a povinností rodičů vůči dětem. Krajský úřad zajišťuje i přípravu dětí, ta se vždy provádí přiměřeně vzhledem k věku dítěte a rozumové vyspělosti.

Pokud je krajským úřadem z evidence žadatelů vybrán žadatel, vhodný stát se osvojitelem dítěte, které je v evidenci dětí vedené krajským úřadem, krajský soud neprodleně tuto skutečnost žadateli písemně oznámí. Žadatel má následně právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož dítě pobývá, je povinen toto seznámení umožnit. Nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy bylo žadateli doručeno písemné oznámení krajského úřadu o tom, že byl vybrán jako vhodný osvojitel pro konkrétní dítě, musí podat žádost o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele. Osvojují-li manželé, podávají návrh na osvojení společně tzv. společní osvojitelé. Osvojuje-li osoba, která je rodičem, je na zhodnocení soudu, zda není osvojení v zásadním rozporu se zájmy dětí osvojitele. Osvojení je vyloučeno mezi příbuznými osobami v přímé linii a mezi sourozenci. Jedinou výjimkou je náhradní mateřství. V rozhodnutí ze dne 7. prosince 2006 k problematice osvojení Nejvyšší soud České republiky dovodil, že: „Má-li být osvojením založen takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodiči a dětmi, nemohou být uvedené osoby v takovém

příbuzenském poměru, který by byl v rozporu se vztahem založeným osvojením. Nebylo by ani k prospěchu dítěte, kdyby v důsledku osvojení mělo dojít k záměně už existujících příbuzenských vztahů, jak je tomu především v případě, kdy by se prarodiče dítěte stali jeho rodiči“. O osvojení dítěte rozhoduje soud, který je povinen vyžádat si stanovisko orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zároveň musí být osvojované dítě v péči osvojitele na jeho náklady po dobu dostatečnou k zjištění, že se mezi osvojitelem a dítětem vytvořil takový poměr, jaký je smyslem a cílem osvojení (vztah rodiče a dítěte). Minimální doba pro takovou péči je šest měsíců (dříve tři měsíce) a maximální doba není zákonem upravena. Hovoříme o tzv. předadopční péči. Minimální doba šesti měsíců musí být dle zákona splněna k okamžiku rozhodnutí soudu o osvojení. Zároveň se do předadopční péče nepočítá doba do uplynutí tří měsíců od udělení souhlasu biologických rodičů k osvojení.

Dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů, jinak má postavení dítěte osvojitele. Osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost. (§ 832 OZ) Osvojením zaniká mezi osvojencem a původní rodinou příbuzenský poměr. Zanikají také práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající. Pokud je osvojeno dítě, které je zároveň rodičem, účinky osvojení se vztahují i na jeho dítě. V důsledku toho se adoptivní rodič stane zároveň i babičkou nebo dědečkem. Osvojenec má stejné příjmení jako osvojitel a společný osvojenec manželů má příjmení, které bylo při uzavření manželství určeno pro jejich děti. Pokud by osvojenec, který již má právo se ke svému příjmení vyslovit, se změnou příjmení nesouhlasil, rozhodne soud, že se příjmení osvojitele připojí k původnímu příjmení osvojence. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů v ustanovení § 64 odst. 1 pamatuje i na možnost změny křestního jména dítěte: „Osvojitelé mají právo do 6 měsíců od právní moci rozsudku o osvojení, nejpozději však do dosažení zletilosti osvojence, zvolit osvojenci souhlasným prohlášením před matričním úřadem jiné jméno, popřípadě jména, než to, které má zapsáno v matriční knize. Má-li zapsáno pouze jedno jméno, mohou mu zvolit druhé. Je-li osvojenec starší 15 let, připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke změně jména nebo zvolení jiného nebo druhého jména nemůže dojít.“ S ohledem na zachování identity a sebeúcty dítěte se změna křestního jména u starších dětí nedoporučuje. Přestože osvojením dítěte se dítě stává členem rodiny osvojitelů, není smyslem osvojení udělat za minulostí dítěte tlustou čáru. Současným trendem je potlačit anonymitu osvojení v souladu s Úmluvou o právech dítěte, kde je zakotveno právo dítěte znát svůj původ. Osvojitel je dle občanského zákoníku povinen

informovat osvojence o skutečnosti osvojení a to nejpozději do zahájení školní docházky. Dále má osvojenec právo seznámit se s obsahem spisu, který byl veden v řízení o jeho osvojení, jakmile nabude svéprávnosti. Soud však může na návrh osvojitele i osvojence rozhodnout o utajení osvojení před biologickou rodinou, zejména je-li zde důvodná obava z nepříznivého biologické rodiny na zdárný vývoj dítěte. Původní rodina se pak nedozví, kdo dítě osvojil, kde bydlí ani jak se nyní dítě jmenuje.

Podle nového občanského zákoníku může soud i bez návrhu nařídít nad osvojencem a osvojitelem dohled a to na dobu nezbytně nutnou. Dohled nad úspěšností osvojení vyvolal u řady osvojitelů jistou míru nevole. Taková opatření bývají spíše spojována s patologickými jevy v rodině. V důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku se však hovoří o tom, „.....že obdobně jako jsou sledovány poměry v problémových rodinách (přirozených) je na místě sledovat poměry v rodinách osvojeneckých – vždyť o těchto rodinách nelze a priori říct, že žádné obtíže mít nemohou: jejich problém je od samého počátku v tom, že jde o rodinu (osvojitele a osvojence), která vznikla způsobem nikoli přirozeným.“ Zákon již blíže nespécifikuje dobu, na kterou je možné dohled stanovit, ani důvody pro nařízení dohledu. Obecně je zde napsáno „odůvodňují-li to okolnosti případu“. Výkon dohledu je zajišťován zpravidla orgány sociálně-právní ochrany dětí.

„Příznačné je, že kolem jedenácti let adoptované děti, kterým byl jejich původ a fakt adopce zatajen, velmi často objeví, že s nimi „něco není v pořádku.“ Trpí potom nejistotou a jejich vztah k adoptivním rodičům se dostává do krize, která může být mnohem nebezpečnější, než kdyby znaly pravý stav věcí od začátku. Psychologická teorie i praxe říká, že nejvhodnější doba k tomu, aby adoptované dítě do své identity zabudovalo bez problémů a otřesů vědomí, že „je dítětem své adoptivní maminky a tatínka“, je doba předškolní. Do školy by už rozhodně mělo vcházet tak vyzbrojeno, aby je nikdo nemohl nějakým sdělením překvapit a zaskočit. Adoptivní rodiče o tom najdou poučení v odborné i populární literatuře, již je u nás již dostatek.“ (Matoušek, 2007, s. 73)

2.1.1 Souhlas rodiče s osvojením

Osvojit lze pouze dítě, které je tzv. právně volné. Jedná se o případy, kdy dítě osíří (rodiče již nežijí) nebo pokud se rodiče nechtějí, nemohou či nejsou schopni o dítě starat, případně

je dítě rodičům odebráno z důvodu zneužívání nebo týrání. Zákon stanoví podmínky, za kterých může být takové dítě osvojeno.

V současné době velké procento osvojení malých dětí je se souhlasem matky (rodiče) k osvojení dítěte. Pokud je znám otec dítěte, vztahuje se souhlas na oba rodiče. Souhlas biologického rodiče jakožto osobní projev vůle nemůže být nahrazen prohlášením žádné jiné osoby. Jedná se rozhodnutí se zásadním dopadem do života jak rodičů, tak i dítěte. Nový občanský zákoník posiluje ochranu přirozeného rodičovství i rodičům nezletilým nebo těm, kterým byla svéprávnost soudem omezena. Nezletilý, který není plně svéprávný, může dát souhlas k osvojení dítěte, pokud soud dospěje k závěru, že takové prohlášení je schopen nezletilý učinit. Vyjádření opatrovníka není v takových případech dostatečným podkladem pro osvojení. Pokud se dítě narodí rodiči mladšímu šestnácti let, nemůže dát tento rodič souhlas k osvojení dítěte dříve, než sám dosáhne věku šestnácti let. K souhlasu s osvojením vysloveným před narozením dítěte se nepřihlíží. Takový souhlas může dát matka nejdříve šest týdnů po narození dítěte (po uplynutí šestinedělí). Otec dítěte však může dát souhlas s osvojením dítěte kdykoli od okamžiku jeho narození.

Dle ustanovení § 810 OZ dává rodič souhlas osobním prohlášením vůči soudu. Prohlášení musí splňovat obecné náležitosti právního jednání, je-li však souhlas vázán na splnění podmínky nebo je-li časově omezený, nepřihlíží se k němu. Dříve než se rodič vyjádří, soud ho řádně poučí o podstatě a důsledcích prohlášení souhlasu a o podstatě osvojení. Souhlas rodiče s osvojením může být obecný nebo může být jmenován konkrétní člověk, který se má stát osvojitelem.

Každý z rodičů může samostatně svůj souhlas s osvojením odvolat po dobu tří měsíců ode dne, kdy souhlas před soudem dal. Souhlas k osvojení lze odvolat i po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán, nebylo-li osvojované dítě ještě předáno do péče osvojitele. Případně má-li být osvojované dítě podle rozhodnutí soudu vydaného na návrh rodičů vydáno tím, komu bylo svěřeno do péče, protože je v souladu se zájmy dítěte, aby bylo se svými rodiči. (§ 817 odst. 2 OZ) U tohoto zákonného ustanovení zákonodárce spíše pomýšlí na potřebu dostatečné ochrany práv biologických rodičů než na budoucí osvojitele a možná traumata osvojovaných dětí. Je to postaveno na principu ochrany přirozené rodiny. Zároveň je možné této právní úpravy využít v případech, kdy v rodném listu dítěte není uveden otec, ale objeví se muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte. Předpokladem je, že muž podal návrh na určení otcovství.

Pokud nedošlo k osvojení dítěte do šesti let od vyslovení souhlasu s osvojením, pozbývá souhlas s osvojením ze zákona účinností. Dále pozbývá souhlas účinností, pokud byl dán adresně konkrétnímu osvojiteli a ten vezme svůj návrh zpět nebo je mu návrh zamítnut.

Souhlas rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič: (§ 818 OZ)

- a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,
- b) není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, nebo
- c) se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.

Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud, to platí i v případě, že oba rodiče zemřeli nebo že rodičovství k osvojovanému dítěti nebylo určeno. Před udělením nebo odmítnutím souhlasu musí být zjištěny všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení, zejména se zjistí, zda osvojované dítě má blízké příbuzné a zda ti mají zájem o dítě pečovat, a vyslechne se i ten, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem. (§ 819 odst. 1 OZ) Dle zákona je nezájem rodiče o dítě zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projeveného opravdového zájmu. Nelze-li však v chování rodiče spatřovat hrubé porušování jeho povinností, je třeba, aby byl orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučen o možných důsledcích svého chování a aby od takového poučení uplynuly alespoň tři měsíce. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout rodiči nejpozději po tomto poučení poradenství a pomoc za podmínek stanovených jiným právním předpisem. (§ 820 odst. 1 OZ) Ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 669/02 Ústavní soud ze dne 28. ledna 2004 konstatoval: „obecný soud musí zjišťovat, zda je u rodičů dítěte dán opravdový nezájem o dítě, a musí vždy přihlížet ke snaze rodičů a k mezím jejich možností. Při rozhodování o neexistenci opravdového zájmu rodičů o děti musí soud především posoudit, zda, popř. jaký mají rodiče skutečný vnitřní vztah k dětem. Soud se tedy musí zabývat i hodnocením vnějších projevů rodičů vůči dětem, vůči orgánům ve věci rozhodujícím apod., to vše s přihlédnutím k jejich snaze a možnostem, k jejich sociálním poměrům, schopnosti jejich sociální orientace, stupni jejich inteligence a vzdělání.“ Vždy tedy soud posuzuje individuálně konkrétního rodiče a jeho vztah ke konkrétnímu dítěti.

O tom, zda je nebo není souhlas rodiče k osvojení potřeba, rozhoduje ve zvláštním řízení soud.

2.1.2 Individuální plán ochrany dítěte

Od ledna roku 2013 mají obecní úřady obcí s rozšířenou působností povinnost zpracovávat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny tzv. individuální plán ochrany dítěte. Vyhodnocení situace dítěte zahrnuje dle § 1 písm. a) vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí:

- zjištění míry ohrožení práv a zájmů dítěte,
- vymezení sociálních, zdravotních nebo jiných rizik, kterým je dítě vystaveno,
- posouzení úrovně tělesného a duševního vývoje dítěte s ohledem na věk dítěte,
- zhodnocení průběhu vzdělávání dítěte a předpokladů k dalšímu vzdělávání,
- určení a posouzení individuálních potřeb a zájmů dítěte,
- vymezení vlastností a určení schopností dítěte, popřípadě předpokladů k jejich získání,
- zjištění a zohlednění názoru a přání dítěte s ohledem k věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti,
- další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace dítěte v konkrétním případě.

Vyhodnocování situace rodiny zahrnuje podle ustanovení § 1 písm. b) vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí:

- analýzu situace rodiny a rodinného prostředí,
- analýzu příčin krize v rodině,
- zhodnocení vztahu rodiče a dítěte,
- určení potřeb rodiny,
- určení možností rodiny, především vztahových, ekonomických a sociálních,
- určení výchovných kompetencí a předpokladů rodičů k výchově dítěte a zhodnocení možných rizik ve výchově dítěte,
- posouzení materiálních a finančních podmínek života rodiny,

- další skutečnosti nezbytné pro hodnocení situace rodiny v konkrétním případě.

Zároveň je hodnoceno i širší rodinné prostředí, kde jsou hodnoceny vztahové, sociální či ekonomické možnosti a jejich využitelnost pro rodinu.

Individuální plán ochrany dítěte je vypracován od okamžiku poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději však do jednoho měsíce, kdy je dítě zařazeno do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Je zpracován s důrazem na přijetí opatření, která umožní setrvání dítěte v péči rodičů, případně jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte. Obsah individuálního plánu ochrany dítěte je upraven v § 2 vyhlášky č. 473/2012 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Individuální plán ochrany dítěte dle výše uvedeného ustanovení obsahuje:

- a) popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany,
- b) cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření,
- c) rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d) způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně-právní ochrany,
- e) metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově,
- f) postup spolupráce orgánů sociálně – právní ochrany s ostatními orgány veřejné moci a dalšími fyzickými osobami a právníckými osobami zapojenými do řešení situace dítěte,
- g) rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s orgány sociálně-právní ochrany a dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte,
- h) časový plán pro provádění konkrétních opatření sociálně-právní ochrany,
- i) způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, orgánů sociálně-právní ochrany a dalších fyzických osob, právníckých osob a orgánů

veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte, a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte,

- j) plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se,
- k) plán přípravy blížícího se výstupu dítěte z náhradní péče,
- l) způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou.

Orgán sociálně-právní ochrany pravidelně vyhodnocuje situaci dítěte i jeho rodiny s cílem posoudit, zda lze považovat dítě za ohrožené. Opakované vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny provádí ve lhůtě minimálně jedenkrát za šest měsíců. Na základě vyhodnocování situace je následně aktualizován i individuální plán ochrany dítěte.

2.2 Osvojení zletilého

Osvojení zletilé osoby bylo u nás známo do roku 1949. Nový občanský zákoník připouští osvojení zletilé osoby, jestliže to není v rozporu s dobrými mravy nebo v rozporu s odůvodněným zájmem jeho pokrevních rodičů a jsou-li splněny zákonné podmínky. O osvojení rozhodne soud na návrh osoby, která chce zletilého osvojit a zletilý se k návrhu připojí.

U osvojení zletilého zákon rozlišuje dva typy osvojení. Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého dítěte a osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. První typ osvojení nezletilého je upraven § 847 OZ.

Zletilého lze osvojit, jestliže:

- a) přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem,
- b) v době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý,
- c) osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti nebo
- d) osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela.

Výhodou je pro takového osvojence, že se stává zákonným dědicem v první třídě dědiců osvojitele. Osvojení nemá vliv na jeho příjmení, ale se souhlasem osvojitele si může osvojitelovo příjmení připojit k příjmení svému. Osvojení má právní následky pro osvojencovy potomky jen tehdy, pokud se narodí později (po osvojení). V případě, že zletilá osoba (osvojeneček) uzavřela manželství, vyžaduje se k osvojení i souhlas manžela. Bez jeho souhlasu není osvojení možné.

Není-li to na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo potomků osvojovaného, lze osvojit zletilého výjimečně také z důvodů hodných zvláštního zřetele, pokud to je přínosné pro osvojitele a osvojence navzájem, nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich. Hovoříme o tzv. *osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého*. Tímto typem osvojení vytváří zákonodárce podmínky pro výjimečné situace, v nichž se ocitají lidé, jejichž potomci se o ně nestarají, nebo lidé bezdětní, kteří nemají nástupce ve svém díle např. uměleckém, vědeckém a jiném. V takovém případě nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele a osvojenci nenabývají vůči nim žádných majetkových práv. Osvojenci a jeho potomci nepozbývají osvojením práv ve vlastní rodině. (§ 849 OZ) Osvojovaný a osvojitel vůči sobě nemusí mít vztah obdobný vztahu rodič a dítě. Může se jednat například o děti vzdálených příbuzných, mladšího kolegu či přítele. I tady však platí podmínka, že osvojení nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

U osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, odpůrci poukazují na skutečnost, že se jedná jen o obcházení dědictví, možnosti zneužití závislosti starších lidí na svých pečovateli, případně tento typ spojují s možností získání státního občanství případně povolení k pobytu. Proto jsou kladeny vysoké nároky na soudy a jejich bdělost, aby takové případy co možná nejvíce eliminovali.

Příkladem osvojení zletilého a právní dopady se dají vysvětlit i na velmi známé restituční kauze Karla Schwarzenberga. Karel Schwarzenberg pochází po svých biologických rodičích z rodu Schwarzenbergů – orlická větev rodu. Ve 24 letech byl podle rakouského práva osvojen Jindřichem Schwarzenbergem – hlubocko-krumlovská větev. Z pohledu českého práva nebylo možné osvojit zletilého a na našem území se tedy k jeho osvojení nepřihlíželo. Stal se tak na straně jedné dědicem po svém osvojiteli jak připouští rakouské právo a zároveň mohl uplatnit restituční nároky po svých biologických rodičích v České republice.

Ustanovení o osvojení zletilého se použijí i u nezletilé osoby, která dovršila 16 let a byla jí přiznána svéprávnost, u které je osvědčena její schopnost žít se sama a obstarat si své záležitosti. Naopak osoba, která dosáhla plné svéprávnosti před dovršením 18 let uzavřením manželství, být tímto způsobem osvojena nemůže.

2.3 Osvojení dětí do ciziny – mezinárodní osvojení

Speciální úprava podmínek mezinárodního osvojení je provedena v celé řadě mezinárodních dokumentů, zejména v Evropské úmluvě o výkonu práv dětí z 25. 1. 1996, v Evropské úmluvě o osvojení dětí z 24. 4. 1967 a v **Úmluvě o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení** z 29. 5. 1993. (www.umpod.cz/osvojeni/pravni-dokumenty)

Tato forma NRP je řešením v případě, že se v zemi původu nepodaří zajistit náhradní rodinu. Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, tzv. Haagská úmluva. V Česko republika vstoupila v platnost 1. 6. 2000 spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Umožňuje osvojení dětí jak do ciziny, tak i z ciziny. Haagská úmluva jasně stanoví postup při osvojování dítěte do ciziny, definuje právo dítěte na přednostní právo osvojení dítěte v zemi původu, zaručuje anonymitu biologickým rodičům a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí. V České republice plní úlohu zprostředkovatele Úřad pro mezinárodní ochranu dětí v Brně. (Matějček e dal., 2002, s. 15)

Občanský zákoník neupravuje mezinárodní osvojení. Jediná zmínka na toto téma v zákoníku je požadavek, aby k návrhu osvojení dítěte do ciziny nebo z ciziny bylo připojeno rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci o souhlasu s osvojením. Mezinárodní osvojení je upraveno v čl. 20 a 21 Úmluvy o právech dítěte. Podrobně se mezinárodním osvojením zabývá Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojením. Česká republika spíše dává, než přijímá děti k osvojení do zahraničí. Za dobu účinnosti Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení zprostředkoval Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně více než 370 osvojení dětí do jedenácti zemí, nejčastěji do Dánska, Německa a Itálie. Zpravidla je mezinárodní osvojení zprostředkováno u dětí, který se nedaří najít vnitrostátního osvojitele s ohledem na příslušnost k menšinovému etniku, případně také v kombinaci se zdravotním postižením. Osvojení do ciziny je komplikováno mezinárodní spoluprací a nese i finanční náklady pro osvojitele. Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí navázal spoluprací s Filipínami a Bulharskem, perspektivu k osvojení je i u Indie a africké Burkiny Faso, Burundi či Toga. (Novotný a spol., 2014, s. 130-132)

„V současné době probíhá zprostředkování mezinárodního osvojení převážně v případě žadatelů z ciziny o osvojení českých dětí. Ročně Úřad zprostředkuje přibližně pět desítek mezinárodních osvojení.“ (www.nahradnirodina.cz/mezinarodni_adopce)

3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ - RODIČOVSTVÍ

Registrované partnerství je charakterizované jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé v souladu se zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Partnerem se rozumí osoba, která uzavřela partnerství. Zákon představuje pro stejnopohlavní páry symbolické společenské uznání partnerství. Registrované partnerství je statutový právní vztah, který byl pojat obdobně institut manželství. Rozdíl mezi manželi a registrovanými partnery nacházíme v majetkovém společenství, kdy registrovaní partneři nenabývají majetek do společného jmění. (Novotný, 2014, s. 40-41)

Vzniká tedy jako svobodný projev vůle dvou osob stejného pohlaví, které před matričním úřadem prohlásí, že dobrovolně vstupují do partnerství a nejsou jim známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. Aby takové partnerství bylo platné, musí prohlášení učinit každý z partnerů osobně. Na rozdíl od vzniku manželství zde není možné zastoupení partnera na základě plné moci, nemusí být přítomni svědci a tento projev vůle nemusí mít slavnostní formu. Vznik registrovaného partnerství se zapíše do knihy partnerství, kterou vedou matriční úřady. Zároveň registrovaní partneři nečiní prohlášení o tom, zda budou užívat společné příjmení. Jeden z nich však může požádat o změnu příjmení v souvislosti se změnou osobního stavu a užívat příjmení druhého partnera. Tato změna nenastane automaticky uzavřením partnerství, ale musí svou žádost adresovat matričnímu úřadu. Není přípustné, aby jeden z partnerů vedle svého dosavadního příjmení užíval příjmení i druhého partnera tak jako je tomu v případě uzavření manželství. Registrovaní partneři toto považují mnohdy za diskriminační. (Novotný, 2014, s. 41)

Česká republika se tedy jako první postkomunistická země připojila k řadě evropských zemí, které již dříve přijaly a právně ukotvily svazky osob stejného pohlaví.

Do doby, kdy byla výše uvedená právní norma přijata, nebyly v právním smyslu dlouhodobé partnerské svazky osob stejného pohlaví formalizovány. Páry téhož pohlaví poukazovaly na to, že jejich postavení ve společnosti je mnohem horší než postavení osob žijících v neinstitucionalizovaném vztahu druh-družka (v konkubinátu). Dále na rozpor s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod i Chartou základních práv občana EU, kde jsou zásady osobní svobody, zákazu diskriminace a rovnosti zaručeny. Snaha povýšit registrované partnerství na úroveň manželství nacházela velké odpůrce na straně církve. Zejména církve byla a je proti možnosti osvojení dětí registrovanými partnery. Přesto, že zákon nepřipouští, aby registrovaní partneři osvojili dítě, je v České republice poměrně

velké množství těchto párů, které vychovávají děti, neboť jsou jejich biologickými rodiči. Na toto téma se u nás vedou poměrně časté debaty. (Novotný, 2014, s. 40)

Do partnerství nemůže vstoupit dle ustanovení § 4 odst. 4 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství osoba, která:

- a) nedosáhla věku 18 let,
- b) má omezenou svéprávnost v této oblasti, nebo
- c) již dříve uzavřela manželství, nebo která již dříve vstoupila do partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, a jejíž manželství nebo partnerství anebo obdobný svazek trvá.

Dále do partnerství nesmí vstoupit sourozenci navzájem a osoby příbuzné v přímé linii. Podmínkou vstupu do partnerství je i to, že jedna z osob vstupujících do partnerství je státním občanem České republiky.

Stejně jako manželé po uzavření sňatku mají partneri v partnerství stejná práva a povinnosti. O záležitostech partnerského soužití rozhodují společně a v případech, že se v podstatných věcech nedohodnou, může na návrh některého z nich rozhodnout soud. Mají právo na vzájemné zastoupení i vzájemnou vyživovací povinnost. Jednání jednoho partnera při obstarávání běžných záležitostí v partnerství zavazuje i partnera druhého – společně a nerozdílně. Vyživovací povinnost partnerů předchází vyživovací povinnosti dětí. Pokud by některý z partnerů neplnil svou vyživovací povinnost, určí na návrh druhého partnera rozsah vyživovací povinnosti soud a to tak, aby kulturní a hmotná úroveň partnerů byla v podstatě stejná. V případě zrušení partnerského soužití je vyživovací povinnost upravena obdobně jako u rozvedených manželů. Výživné nelze přiznat, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy. Vznik partnerství není překážkou pro výkon rodičovské zodpovědnosti partnera vůči svému dítěti. Nebrání ani svěření vlastního dítěte do jeho výchovy. Trvajícím partnerství však brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem.

Partnerství dle ustanovení § 14 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů nebo prohlášením jednoho partnera za mrtvého a zrušením na základě rozhodnutí soudu. Soud o zrušení partnerství rozhodne na návrh jednoho z partnerů, prokáže-li, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Pokud se k návrhu na zrušení

připojí i druhý partner, soud nezkontroluje, zda vztah již fakticky netrvá a partnerství rozhodnutím zruší.

V rámci průzkumu „Tolerance k vybraným skupinám obyvatel“ provedeného v březnu 2012 Centrem pro výzkum veřejného mínění na otázku „Koho byste nechtěl mít za sousedy?“ odpovědělo 23% dotázaných, že by za sousedy nechtěli mít lidi s homosexuální orientací, další výsledky: lidé s jinou barvou pleti (31%), psychicky nemocní (63%), lidé s kriminální minulostí, 74%), závislí na alkoholu (78%), závislí na drogách (86%). Z výzkumu dále vyplývá, že se tolerance vůči homosexuálům v této otázce zvětšuje, neboť v roce 2003 se vůči homosexuálním sousedům postavilo 42% dotázaných.

Tisková zpráva, online 2012, cit. 04-02-2016.

Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6802/f3/ov120411b.pdf

Manželství je slovy OZ trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Zatímco registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným samostatným zákonem č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství. Smyslem registrovaného partnerství je vytvořit podobný veřejně institucionalizovaný trvalý svazek jako je tomu u manželství též pro osoby stejného pohlaví. Evropský soud pro lidská práva v roce 2010 deklaroval, že registrované partnerství není univerzálním lidským právem a smluvní státy Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nemají povinnost jej umožňovat uzavřít. Jedná se o institut podobný manželství, i když nutno předeslat, že s nižším rozsahem práv a povinností. Registrovaní partneři jsou zejména oprávněni zastupovat sebe navzájem v běžných záležitostech, mají vzájemnou vyživovací povinnost, tak aby hmotná a kulturní úroveň obou partnerů byla zásadně stejná. Vyživovací povinnost trvá i po zrušení partnerského soužití, pokud bývalý partner není schopen sám se žít. Avšak je potřebné v této souvislosti brát zřetel rovněž na NOZ, který upravuje dílčí, avšak velmi podstatné otázky týkající se registrovaného partnerství. Klíčovým ustanovením je § 3020 NOZ zařazený do části páté ustanovení společná, přechodná a závěrečná, stanoví: „*Ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“ Toto ustanovení může být důležité například z hlediska dědického práva, neboť registrovaný partner bude mít stejné postavení jako manžel při dědění. Pozůstalý partner dědí v první třídě dědiců stejným

dílem spolu s dětmi zůstavitele. Pokud zůstavitel děti neměl, dědí pozůstalý partner v druhé třídě dědiců s rodiči zesnulého. Uzavřením registrovaného partnerství nevzniká automaticky jako v případě uzavření manželství společný majetek a společná odpovědnost za závazky. Věci nabyté během registrovaného partnerství jsou buď v individuálním vlastnictví jednoho z partnerů anebo v jejich podílovém spoluvlastnictví rovným dílem. Partnerům registrovaného partnerství nevzniká automaticky ani společný nájem bytu, jako je tomu u manželů. Záleží na dohodě s pronajímatelem. Partner má však právo používat byt partnera. Pokud zemře jeden z partnerů, dochází k přechodu nájmu na pozůstalého partnera. Pro zrušení partnerství rozhodnutím soudu platí jednodušší pravidla, nežli je tomu u rozvodu manželů. Existují dva hlavní důvody, proč se vztahují na řízení o ukončení partnerství jednodušší pravidla. Jednak je to neexistence společného jmění partnerů, kdy není nutné vypořádávat společný majetek. Jednak podle platné právní úpravy je vyloučena adopce dětí páry stejného pohlaví, proto soud nemusí před zrušením partnerství rozhodovat o výchově a výživě nezletilých dětí.

(Dostupné z: <http://muj-pravnik.cz/zakladni-rozdily-mezi-instituty-registrovane-partnerstvi-a-manzelstvi/>)

Registrované partnerství zakládá partnerům řadu práv i povinností. Promítá se do mnoha oblastí života.

- **společné záležitosti partnerství** (partneři jsou zavázáni řešit společně věci týkající se jejich soužití)
- **zastupování** (partneři se mohou zastupovat v běžných záležitostech, např. převzít dopis, půjčit knihu, zrušit rezervaci hotelu apod. a jednáním jednoho partnera jsou zavázáni oba)
- **vyživovací povinnost** (oba partneři by měli dle zákona sdílet stejnou životní úroveň a jsou povinni se k tomu vzájemně podporovat; rovněž po skončení partnerství může jeden z partnerů za určitých okolností požadovat výživné)
- **majetkové vztahy** (partnerům nevzniká společné jmění a věci pořízené během partnerství nabývají buď do individuálního vlastnictví, nebo do podílového spoluvlastnictví rovným dílem)

- **nájem bytu** (automaticky nevzniká ani společný nájem bytu a partneři jsou odkázáni na dohodu s pronajímatelem, partner však má právo užívat bytu druhého partnera a po úmrtí dojde k přechodu nájmu na pozůstalého partnera)
- **dědění a právo domáhat se ochrany osobnosti** (pozůstalý partner dědí ze zákona v první dědické skupině stejným dílem spolu s dětmi zesnulého, v případě bezdětnosti dědí ve druhé dědické skupině spolu s rodiči zesnulého, a to nejméně polovinu dědictví; může také uplatňovat právo na ochranu osobnosti zemřelého partnera)
- **informace o zdravotním stavu** (lékaři mohou partnera informovat o povaze onemocnění a potřebných lékařských výkonech)
- **institut osoby blízké** (partneři jsou automaticky chápáni jako osoby blízké, což se promítá do řady dalších oblastí; na rozdíl od nesezdaného páru k tomu nemusí prokazovat splnění dalších podmínek)
- **zaměstnanost a hledání zaměstnání** (místo výkonu a povahu zaměstnání partnera musí brát úřad práce v úvahu při hledání zaměstnání)
- **společně posuzované osoby** (pro účely poskytování některých sociálních dávek se partneři považují za společně posuzované osoby)
- **živnost** (partner může pokračovat v živnosti zesnulého partnera, je-li dědicem živnosti anebo spoluvlastníkem majetku užívaného k provozování živnosti)
- **trestní právo a daňové řízení** (partner může zvolit svému partneru obhájce, podat odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, odepřít svědeckou výpověď proti svému partneru; dopustí-li se trestného činu na svém partnerovi, může být stíhán jen s jeho souhlasem)
- **vztah k dětem** (partnerství nemůže být důvodem k odnětí dětí svému biologickému rodiči, druhý partner je povinen chránit zájem dítěte a podílet se na výchově, žijí-li ve společné domácnosti; jednomu z partnerů může být dítě svěřeno do pěstounské péče nebo se může stát jeho poručníkem, nemůže si však dítě osvojit a nemá přístup ani k umělému oplodnění)

(Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Registrovan%C3%A9_partnerstv%C3%AD)

Registrované partnerství je uzákoněno v následujících zemích:

- Dánsko (1989, od roku 2012 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Norsko (1993, od roku 2009 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Švédsko (1994, od roku 2009 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Island (1996, od roku 2010 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Grónsko ([1996], od roku 2015 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Maďarsko (1996 pouze jako druh-družka, od roku 2009 registrované partnerství)
- Nizozemsko (1998, od roku 2001 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Španělsko (1998, od roku 2005 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Francie (1999, tzv. pakt solidarity jako druh-družka; od roku 2013 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Belgie (2000, od roku 2003 stejnopohlavní manželství)
- Německo (2001)
- Portugalsko (2001, pouze jako druh-družka, od roku 2010 stejnopohlavní manželství, od února 2016 též adopce dětí)
- Finsko (2002, od 1. března 2017 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Chorvatsko (2003, pouze jako druh-družka, od roku 2014 jako registrované partnerství, možný poručenský vztah k dítěti partnera)
- Lucembursko (2004, tzv. občanské partnerství jako druh-družka; od roku 2014 stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Spojené království (2005, též společná adopce a adopce dítěte partnera od r. 2005 v Anglii a Walesu, od r. 2009 ve Skotsku, a od r. 2013 v Severním Irsku^[24]; od roku 2014 stejnopohlavní manželství v Anglii, Walesu a Skotsku)
- Andorra (2005, partnerství bez ohledu na pohlaví)
- Švýcarsko (2005, kanton Curych od roku 2002)
- Česko (2006, návrh zákona, který by umožnil adopci dítěte partnera, se nachází ve Sněmovně od září roku 2014)
- Slovinsko (2006), od r. 2011 též adopce dítěte partnera, stejnopohlavní manželství spolu se společnou adopcí schválené Národním shromážděním v březnu roku 2015 pozastaveno kvůli prosincovému referendu)

- Rakousko (2010); za necelých prvních 5 měsíců uzavřelo svazek 185 mužských a 85 ženských párů. Od r. 2013 adopce dítěte partnera, společná adopce od 1.1.2016 z rozhodnutí Ústavního soudu)
- Irsko (2011, od r. 2015 po kladném výsledku květnového referenda stejnopohlavní manželství, též adopce dětí)
- Lichtenštejnsko (2011)
- Man (2011)
- Gibraltar (2014)
- Malta (2014)
- Chorvatsko (2014)
- Estonsko (Od 1.1.2016 s možností adopce dítěte partnera)
- Řecko (2015)
- Kypr (2015)

(Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Registrovan%C3%A9_partnerstv%C3%AD)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

Praktická část navazuje na teoretickou část diplomové práce se zaměřením na postoj české veřejnosti k osvojení dětí registrovanými partnery. Snahou je zjistit jaké je povědomí ve společnosti o této palčivé otázce a jaké postoje většina populace ve 21. století zastává. Aby bylo možné pracovat s větším počtem respondentů a jejich názory, byl zvolen kvantitativní způsob výzkumu.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, zda je česká společnost skutečně proti osvojování dětí registrovanými partnery nebo je nakloněna diskuzi o změně zákona o registrovaném partnerství v této oblasti.

4.2 Formulace hlavních a vedlejších výzkumných otázek

Základní výzkumná otázka:

HVO: Domníváte se, že by měl stát povolit registrovaným partnerům osvojení (adopci) dítěte?

Aby bylo možné dát jednoznačnou odpověď na hlavní výzkumnou otázku, byly stanoveny pomocné - dílčí výzkumné otázky. Tyto otázky nám pomohou lépe rozkrýt důvody, pro které si respondenti vytvořili konkrétní názor na výše položenou otázku. Rozkryjí postoj respondentů na otázku registrovaného partnerství obecně a následně ve vztahu k výchově dětí.

DVO 1: *Jaký je postoj respondentů k adopci (osvojení) dítěte?*

Otázka v dotazníku 5: Měl/a byste zájem osvojit si dítě?

Otázka v dotazníku 9: Kdyby záleželo na Vás, mohli by registrovaní partneři adoptovat děti?

Otázka v dotazníku 12: Domníváte se, že by měl stát povolit adopci registrovaným partnerům?

DVO 2: *Jaký je postoj respondentů k institutu registrovaného partnerství?*

Otázka v dotazníku 6: Souhlasíte s registrovaným partnerstvím?

Otázka v dotazníku 7: Žije někdo z Vašeho okolí v registrovaném partnerství?

Otázka v dotazníku 8: Myslíte si, že registrované partnerství narušuje význam rodiny?

DVO 3: *Jaký je postoj respondentů k výchově dětí registrovanými partnery?*

Otázka v dotazníku 10: Domníváte se, že může mít výchova homosexuálního páru škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte?

Otázka v dotazníku 11: Domníváte se, že dítě vychovávané osobami stejného pohlaví by mohlo mít problémy s přijetím společnosti/vrstevníků/ spolužáků?

Otázka v dotazníku 13: Měl by při osvojení registrovanými partnery hrát roli věk dítěte?

Otázka v dotazníku 14: Domníváte se, že homosexuální pár by mohl v pozdějším věku dítěte ovlivnit jeho sexuální orientaci?

Otázka v dotazníku 15: Domníváte se, že heterosexuální pár může poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví?

4.3 Výzkumná technika

Byl zvolen kvantitativně orientovaný výzkum, cílem kterého bylo testování předem definovaného výzkumného předpokladu. Pro realizaci výzkumu byl použit anonymní dotazník. „Dotazník je soustavou předem připravených a předem formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které dotazované osoby (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska, 2007, s. 163) Předností dotazníku je snadná administrace a jednoznačnost odpovědí. Jedná se o nejpoužívanější výzkumnou metodu. Kvantitativní zkoumání formou dotazníku neumožňuje přímou konfrontaci s respondenty a je proto nutné klást co nejjednoznačnější dotazy. „Anonymním dotazníkem většinou získáváme pravdivější údaje, na druhé straně však anonymní dotazník může svádět k neodpovědnému vyplňování či dokonce k recesi.“ (Chráska, 2010, s. 175) Dotazník nesmí být dlouhý, aby respondent neztrácel motivaci k jeho vyplňování. V případě tohoto výzkumu má dotazník 15 otázek. Obecné otázky jsou řazeny v úvodu dotazníku, jedná se o otázky 1 až 4. Otázky 5 až 15 jsou otázky uzavřené, výběrové. Respondenti si mohli vybrat z 2 až 3 odpovědí. Vyplnění dotazníku bylo možné provést pouze jedenkrát z dané IP adresy počítače.

Dotazník bylo možné ukončit pouze po vyplnění všech otázek. Průměrná doba vyplnění dotazníku zabrala respondentům 1 minutu a 56 sekund. Na každou otázku mohl respondent vybrat pouze jednu odpověď.

4.4 Výběr výzkumného vzorku

Výběr respondentů do výzkumného souboru byl náhodný. Dotazník byl respondentům k dispozici na internetovém portálu www.vyplnto.cz v období od 9.3.2016 do 19.3.2016. Dotazník vyplnilo celkem 247 respondentů a celková návratnost dotazníku byla 85,3 %. Návratnost dotazníků je vždy dána poměrem vyplněných a zobrazených dotazníků. Jedná se o orientační údaj. Respondenti vyplnili dotazník nejčastěji prostřednictvím internetových portálů [m.facebook.com](https://www.facebook.com) (40%), [facebook.com](https://www.facebook.com) (17,7%), [email.seznam.cz](https://www.email.seznam.cz) (7,5%), [google.cz](https://www.google.cz) (6%), [vyplnto.cz](http://www.vyplnto.cz) (5,1%) a ostatní internetové portály (21,8%).

Tabulka 1: Počet respondentů podle pohlaví a věku

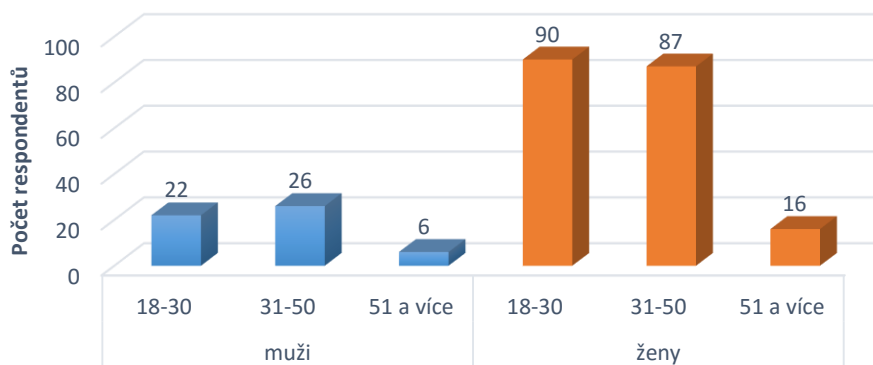
pohlaví	muži			ženy			celkem
	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
celkem	22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1: Počet respondentů podle pohlaví a věku

Věkové kategorie respondentů podle pohlaví

■ muži 18-30 ■ muži 31-50 ■ muži 51 a více ■ ženy 18-30 ■ ženy 31-50 ■ ženy 51 a více

Zdroj: Vlastní výzkum

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

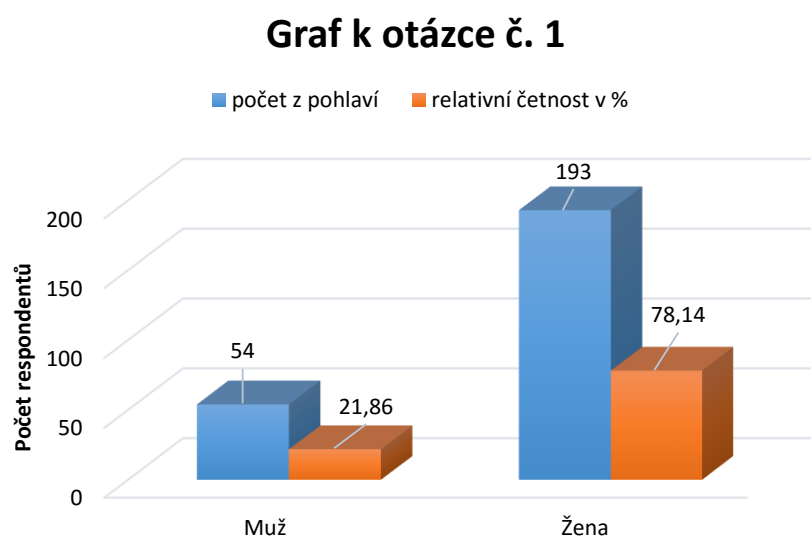
Ve zkoumaném vzorku 247 respondentů bylo 54 mužů a 193 žen. Relativní četnost mužů činí 21,86% a relativní četnost žen činí 78,14%

Tabulka 2: Tabulka relativních četností dle věkových kategorií

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
celkem		22	26	6	90	87	16	247
relativní četnost v %		8,9	10,5	2,4	36,4	35,2	6,5	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2: Graf relativních četností dle pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

V dotazníku, který vyplňovali respondenti, byly věkové kategorie rozděleny do 3 věkových rozmezí. Ve věkové kategorii 18 – 30 let je ve zkoumaném vzorku 22 mužů a 90 žen. Ve věkové kategorii 31 – 50 let je 26 mužů a 87 žen a ve věkové kategorii od 51 let je 6 mužů a 16 žen. Nejčetnější zastoupení má věková kategorie od 31 do 50 let a to 113 respondentů. Muži jsou nejpočetněji zastoupeni v kategorii 31 - 50 let, naopak ženy jsou nejpočetněji zastoupeny v kategorii 18 - 30 let kde je ve zkoumaném vzorku 90 žen.

Je zřejmé, že nejméně zastoupeni jsou respondenti ve věkové kategorii nad 51 let. Důvodem může být již malý zájem o otázku samotného osvojení dítěte, ale i způsob

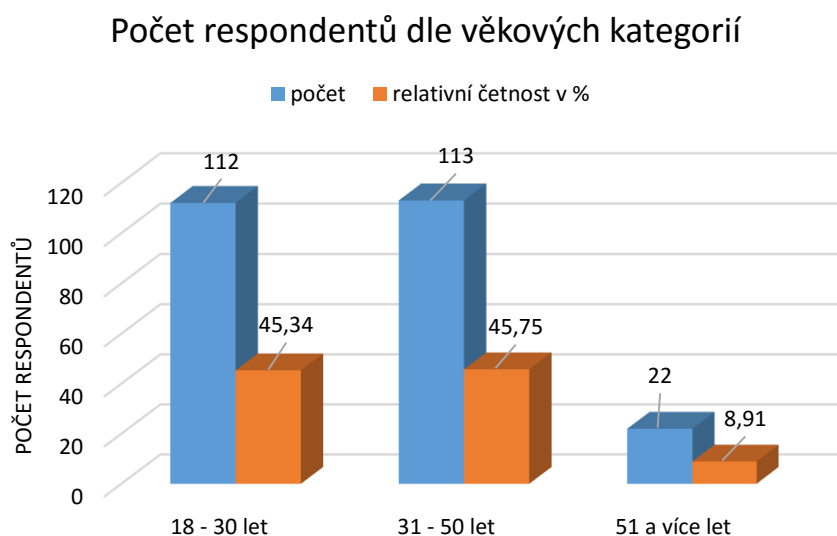
zpracování dotazníku prostřednictvím internetového portálu. Práce na počítači a orientace v internetovém prostředí je pro mnoho osob starší populace problematická. Nicméně pro mladší generaci je to jeden z nejčastějších způsobů komunikace a vyhledávání informací. Zároveň je zde zachována určitá míra anonymity, neboť respondent se neseťká přímo se zadavatelem.

Tabulka 3: počet respondentů dle věkových kategorií

Pohlaví	Muži i ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50		51 a více
celkem		112	113	22	247
relativní četnost v %		45,34	45,75	8,91	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 3: Počet respondentů dle věkových kategorií

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka náboženství byla v dotazníku vymezena čtyřmi kategoriemi. Nejvíce respondentů bylo bez vyznání a to 32 mužů a 112 žen. Respondenti bez vyznání byli nejpočetněji zastoupeni ve věkové kategorii 18 - 30 let (14 mužů a 59 žen). Ke křesťanství se přihlásilo 87 respondentů. Jednalo se o 15 mužů a 72 žen. Nejpočetněji byli zastoupeni ve věkové kategorii 31 – 50 let (9 mužů a 36 žen). K islámu se přihlásily pouze 3 ženy ve věkové kategorii 31 – 50 let. K ostatním náboženstvím se přihlásilo 13 respondentů – 7 mužů a 6

žen. Nejčastěji respondenti uváděli buddhistickou filozofii, gnostický judaismus, satanismus, okultní víry, přírodní síly, vesmír aj. Věková kategorie 18 – 30 let (3 muži a 3 ženy), věková kategorie 31 – 50 let (4 muži a 2 ženy) a věková kategorie od 51 let (0 mužů a 1 žena).

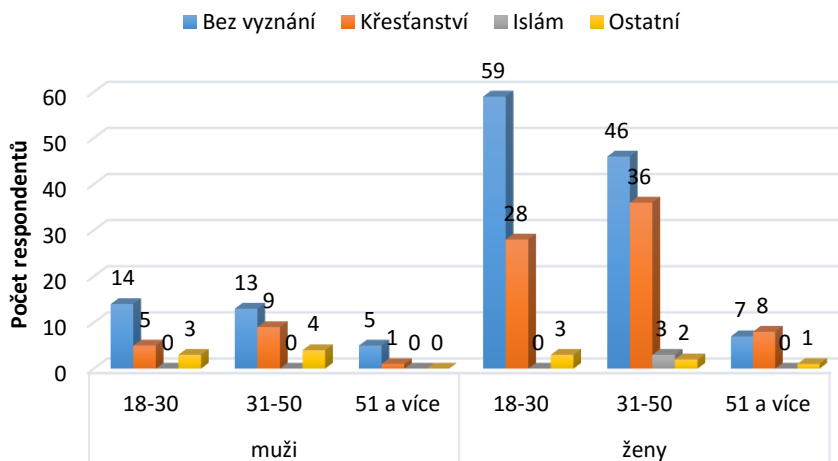
Tabulka 4: Otázka č. 3 - náboženství

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Bez vyznání		14	13	5	59	46	7	144
Křesťanství		5	9	1	28	36	8	87
Islám		0	0	0	0	3	0	3
Ostatní		3	4	0	3	2	1	13
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4: graf k otázce č. 3 - náboženství

Graf k otázce č. 3

Zdroj: Vlastní výzkum

Dotazník vyplnilo 138 respondentů, kteří již děti mají a 109 respondentů bezdětných. Ve věkové kategorii 18 – 30 má děti 23 respondentů (3 muži a 20 žen), bezdětných je 89 respondentů (19 mužů a 70 žen). Ve věkové kategorii 31 – 50 let má děti 94 respondentů (19 mužů a 75 žen), bezdětných je 19 respondentů (7 mužů a 12 žen). V poslední věkové

kategorii od 51 let má dítě 21 respondentů (5 mužů a 16 žen), bezdětný byl pouze 1 respondent (muž).

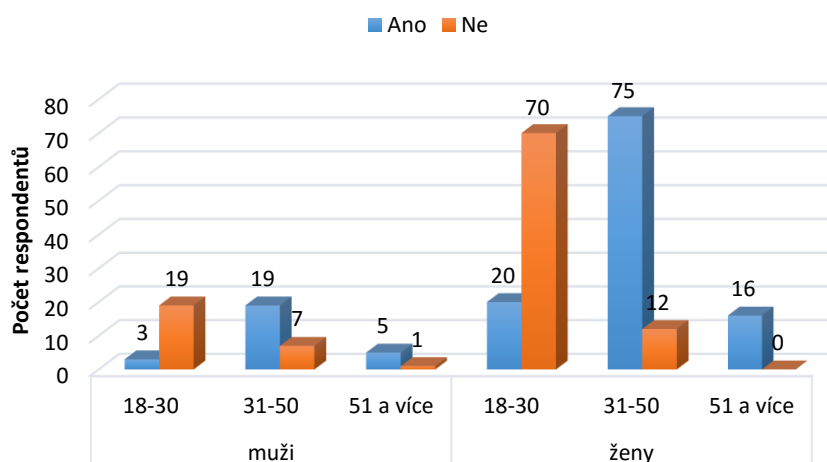
Tabulka 5: Otázka č. 4 – vlastní dítě

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		3	19	5	20	75	16	138
Ne		19	7	1	70	12	0	109
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5: Graf k otázce č. 4- vlastní dítě

Graf k otázce č. 4

Zdroj: Vlastní výzkum

5.1 Postoj respondentů k adopci (osvojení) dítěte

Otázku postoje respondentů k adopci (osvojení) dítěte zkoumaly v dotazníku otázky č. 5, 9 a 12.

Otázka 5: Měl/a byste zájem osvojit si dítě?

Zájem osvojit si dítě by mělo 73 respondentů (11 mužů a 62 žen). Stejně početní zastoupení respondentů bylo ve věkové kategorii 18 – 30 let a 31 – 50 let, kde zájem

osvojit si dítě mělo vždy 5 mužů a 29 žen. Ve věkové kategorii 51 let a více by mělo zájem osvojit si dítě 5 respondentů (1 muž a 4 ženy). Zájem osvojit si dítě nemělo 42 respondentů (19 mužů a 23 žen). Nejpočetněji byli zastoupeni tito respondenti ve věkové kategorii 31 – 50 let (10 mužů a 8 žen). Ve věkové kategorii 18 – 30 let to bylo 5 mužů a 11 žen. Ve věkové kategorii odpovědělo na otázku „ne“ 8 respondentů (4 muži a 4 ženy). 132 respondentů odpovědělo, že by měli zájem osvojit dítě pouze v případě, že by nemohli mít děti vlastní. Jednalo se o 24 mužů a 108 žen. Nejpočetněji takto odpověděli muži ve věkové kategorii 18 – 30 let (12 mužů), dále ve věkové kategorii 31 – 50 let (11 mužů) a pouze jeden muž ve věkové kategorii 51 let a více. 50 žen tuto odpověď zvolilo jak u věkové kategorie 18 – 30 let, tak 31 – 50 let. Ve věkové kategorii 51 a více to bylo 8 žen.

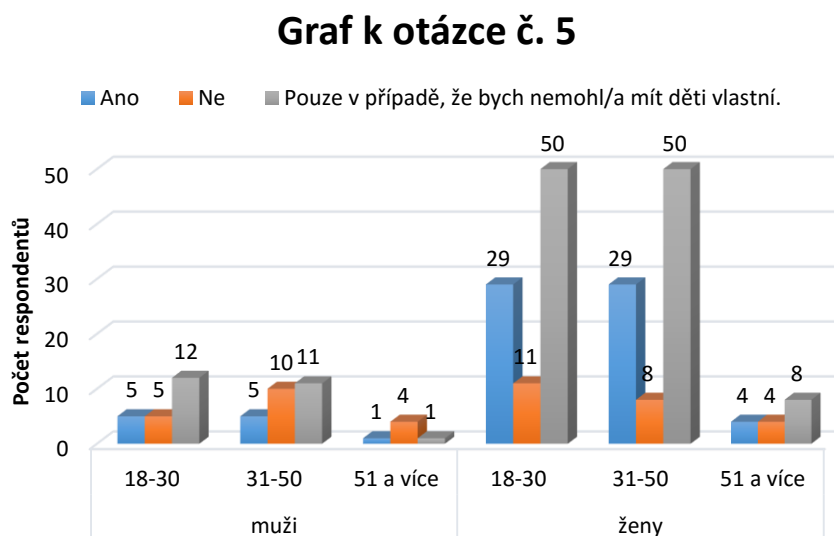
Na tuto otázku z dotazníku jednoznačně vyplynula odpověď, že většina respondentů by si dítě osvojila pouze tehdy, pokud by nemohla mít děti vlastní. Odpovědělo tak 132 respondentů. Z názorů respondentů se dá jednoznačně potvrdit, že ve své podstatě každý člověk touží po svém vlastním dítěti. Po pokračovateli vlastního rodu, nositeli genetické informace, vlastní krvi. Přitom otázka náboženství zde nehraje vůbec roli. Byla to odpověď, která převažovala jak u věřících, tak u lidí bez vyznání. Odpověď „ano“ zvolilo 73 respondentů. Otázkou zde zůstává, zda tito respondenti skutečně chtějí dítě osvojit či si již dítě osvojili nebo brali tuto otázku pouze jako hypotetickou. Možnou variantu do budoucna. S ohledem na nejpočetnější věkovou kategorii a názorovou vyzrállost, by bylo možné usuzovat, že si jsou vědomi nejen pozitiv, ale i úskalí, které osvojení dítěte může přinést. Na straně druhé, byli v téže věkové kategorii nejpočetněji zastoupeni respondenti, kteří nemají zájem osvojit dítě. Opět zde může hrát roli několik faktorů. Problematický proces samotné adopce, hektický způsob života, víra ve vlastní potomky, obavy z budoucnosti a celá řada dalších. I zde se nám s ohledem na náboženství objevují jak lidé věřící tak bez náboženského vyznání.

Tabulka 6: Otázka č. 5

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		5	5	1	29	29	4	73
Ne		5	10	4	11	8	4	42
Pouze v případě, že bych nemohl/a mít děti vlastní.		12	11	1	50	50	8	132
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6: Otázka č. 5

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 9: Kdyby záleželo na Vás, mohli by registrovaní partneři adoptovat děti?

Registrovaným partnerům by umožnilo adoptovat dítě 157 respondentů. Jednalo se o 21 mužů a 136 žen. Nejpočetněji byli tito respondenti zastoupeni ve věkové kategorii 18 – 30 let (13 mužů a 71 žen). Naopak 61 respondentů by nedovolilo registrovaným partnerům adoptovat dítě. Takto odpovědělo na otázku 27 mužů a 34 žen. Nejpočetněji byli tito respondenti zastoupeni ve věkové kategorii 31 – 50 let (16 mužů a 16 žen). Svůj názor nemá vyhraněno 29 respondentů, kteří tuto otázku nedokáží posoudit (6 mužů a 23 žen). Nejvíce takto odpovídajících respondentů bylo zastoupeno ve věkové kategorii 31 – 50 let (2 muži a 15 žen).

I v této otázce nehraje roli náboženství. Ať již lidé věřící nebo bez vyznání nemají většinou problém s tím, aby registrovaní partneři adoptovali děti. Spíše se k této otázce staví pozitivně mladší věková generace než starší. Mladší ročníky (muži i ženy) spíše souhlasí s adopcí dětí registrovanými partnery. U osob starších 51 let to byly většinou ženy, které s adopcí registrovanými partnery souhlasily. Naopak muži u této věkové kategorie nad 51 let byli proti. Ze 138 respondentů, kteří mají vlastní děti, odpovědělo na výše položenou otázku „ano“ 78 respondentů, „ne“ 42 respondentů a nedokázalo ji posoudit 18 respondentů. Ze 109 respondentů, kteří děti nemají, odpovědělo na výše položenou otázku „ano“ 79 respondentů, „ne“ 19 respondentů a otázku nedokázalo posoudit 11 respondentů.

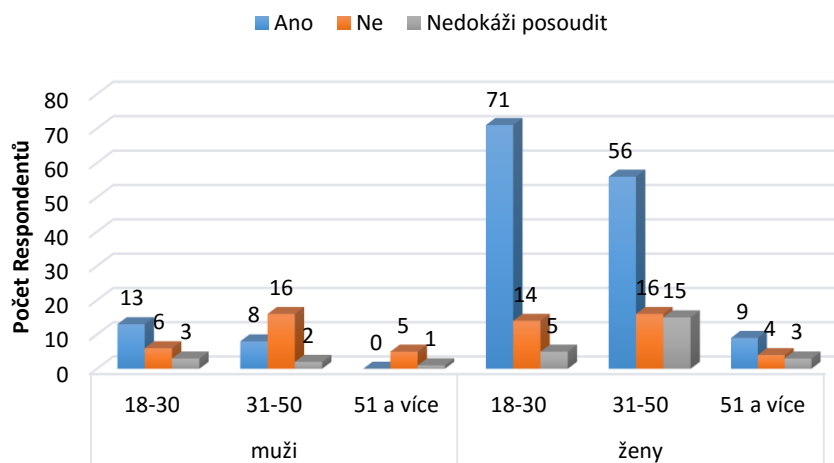
Tabulka 7: Otázka č. 9

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		13	8	0	71	56	9	157
Ne		6	16	5	14	16	4	61
Nedokáži posoudit		3	2	1	5	15	3	29
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 7: Otázce č. 9

Graf k otázce č. 9

Zdroj: Vlastní výzkum

Chi kvadrát

H₀: Ženy i muži mají k adopci registrovanými partnery stejný názorH₁: Ženy a muži mají k adopci registrovanými partnery rozdílný názor

Tabulka 8: Pozorovaná četnost výzkumného vzorku – chi kvadrát

Pozorovaná četnost			
Σ	Muži	Ženy	n _j
Ano	21	136	157
Ne	27	34	61
Nedokáži posoudit	6	23	29
n_i	54	193	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 9: Očekávaná četnost výzkumného vzorku – chi kvadrát

Očekávaná četnost			
Σ	Muži	Ženy	$n_{.j}$
Ano	34,32	122,68	157
Ne	13,34	47,66	61
Nedokáži posoudit	6,34	22,66	29
$n_{i.}$	54	193	247

Zdroj: Vlastní výzkum

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

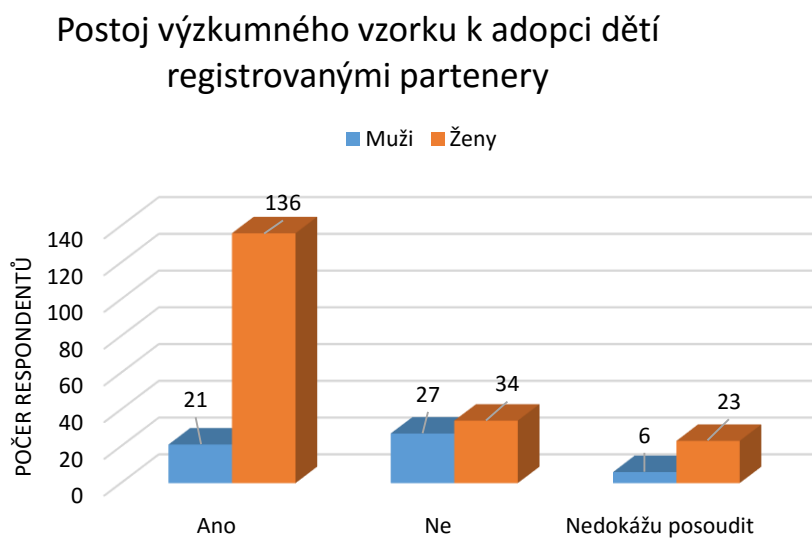
Po dosazení do vzorce vychází testované kritérium:

$$G = 24.542$$

Kritická hodnota: $\chi_{(1-\alpha)}$; df = 5.991

Na hladině významnosti 5% nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu (H_1), která nám říká, že zde určitá závislost existuje.

Graf 8: graf postoje výzkumného vzorku k adopci dětí registrovanými partnery

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 12: Domníváte se, že by měl stát povolit adopci registrovaným partnerům?

Stát by měl povolit adopci registrovaným partnerům dle vyjádření 154 respondentů (23 mužů a 131 žen). Naopak 59 respondentů (23 mužů a 36 žen) se domnívá, že by stát adopci registrovaným partnerům povolit neměl. Zbývajících 34 respondentů (8 mužů a 26 žen) nedokázalo tuto otázku posoudit. Nejpočetnější zastoupení pro povolení adopce registrovanými partnery bylo ve věkové kategorii 18 – 30 let (12 mužů a 67 žen), naopak proti adopci registrovanými partnery bylo nejpočetnější zastoupení respondentů ve věkové kategorii 31 – 50 let (12 mužů a 19 žen). Ve stejné kategorii (31 – 50 let) bylo i nejvíce respondentů, kteří danou otázku nedokázali posoudit (3 muži a 13 žen).

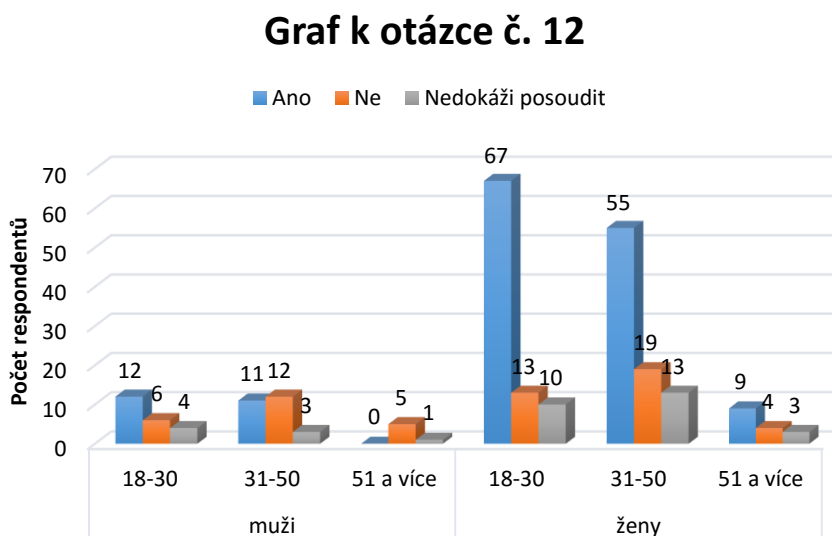
Tato otázka při porovnání s otázkou předchozí ukazuje jeden zajímavý fakt. Pokud otázka zní: „Kdyby záleželo na Vás, mohli by registrovaní partneři adoptovat děti?“, odpovídají respondenti trochu jinak než na otázku: „Domníváte se, že by měl stát povolit adopci registrovaným partnerům?“ Někteří respondenti změnili svůj názor a u této otázky zatrhli odpověď „nedokáží posoudit“. Jakoby skutečnost, že by možnost adopce registrovanými partnery byla uzákoněna změnila jejich postoj k této otázce. Zákonné řešení této otázky je již několik posledních let pravidelným tématem našich zákonodárců, ale jednoznačný postoj na ni není ani ve všech zemích Evropské unie.

Tabulka 10: Otázka č. 12

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		12	11	0	67	55	9	154
Ne		6	12	5	13	19	4	59
Nedokáží posoudit		4	3	1	10	13	3	34
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 9: Otázka č. 12

Zdroj: Vlastní výzkum

5.2 Postoj respondentů k registrovanému partnerství

Otázku postoje respondentů k registrovanému partnerství zkoumaly v dotazníku otázky č. 6, 7 a 8

Otázka 6: Souhlasíte s registrovaným partnerstvím?

V dotazníku na tuto otázku zvolilo odpověď „ano“ 178 respondentů (28 mužů a 150 žen). Nejpočetněji byli tito respondenti zastoupeni ve věkové kategorii 18 – 30 let, kde odpověď „ano“ zvolilo 13 mužů a 74 žen. S registrovaným partnerstvím nesouhlasí celkem 32 respondentů (19 mužů a 13 žen). Nejpočetnější zastoupení bylo ve věkové kategorii 31 – 50 let (9 mužů a 5 žen). Celkem 32 respondentů se vyjádřilo k této otázce odpovědí, že je jim to jedno. Jednalo se o 7 mužů a 30 žen, nejpočetněji zastoupených ve věkové kategorii 31 – 50 let (3 muži a 17 žen).

Tato otázka je důležitá pro porovnání s dalšími otázkami. Jestliže respondenti souhlasí s registrovaným partnerstvím, pak se dá předpokládat, že nebudou ani proti adopci dětí. Pokud však nesouhlasí se samotným registrovaným partnerstvím, nedá se očekávat, že by měli odlišný postoj k možnosti adopce dítěte registrovanými partnery. Opět se zde ukazuje, že mladší generace přijímá registrované partnerství již jako běžnější, přirozenější „jev“ ve společnosti než je tomu u generace starší.

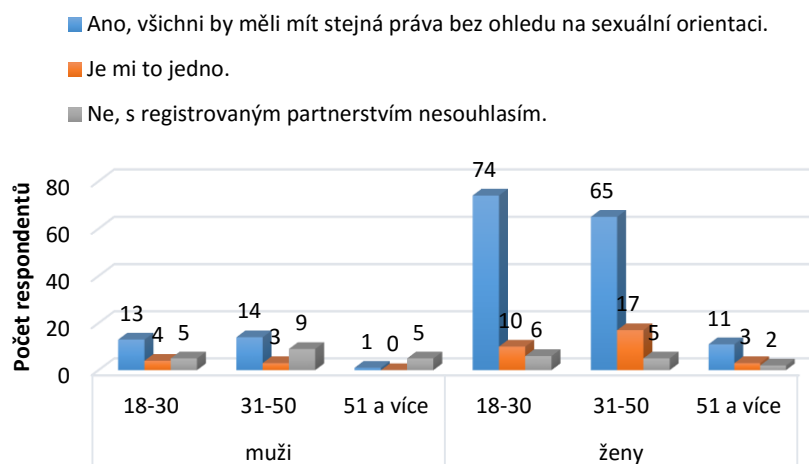
Tabulka 11: Otázka č. 6

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano, všichni by měli mít stejná práva bez ohledu na sexuální orientaci.		13	14	1	74	65	11	178
Je mi to jedno.		4	3	0	10	17	3	37
Ne, s registrovaným partnerstvím nesouhlasím.		5	9	5	6	5	2	32
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 10: Otázka č. 6

Graf k otázce č. 6

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 7: Žije někdo z Vašeho okolí v registrovaném partnerství?

58 respondentů (11 mužů a 47 žen) uvedlo, že zná někoho ve svém okolí, kdo žije v registrovaném partnerství. Nejpočetněji byli tito respondenti zastoupeni ve věkové kategorii 31 – 50 let (8 mužů a 27 žen). Dalších 105 respondentů (22 mužů a 83 žen) nezná ve svém okolí nikoho, kdo by žil v registrovaném partnerství nebo o tom neví – 84 respondentů (21 mužů a 63 žen).

Z odpovědí na tuto otázku jednoznačně vyplývá, že registrované partnerství není v dnešní společnosti vnímáno zcela jako přirozená věc, manželství. Nikdo už se nepozastavuje nad tím, že dva lidé spolu žijí jako druh/družka, ale registrované partnerství? Přesto, že se

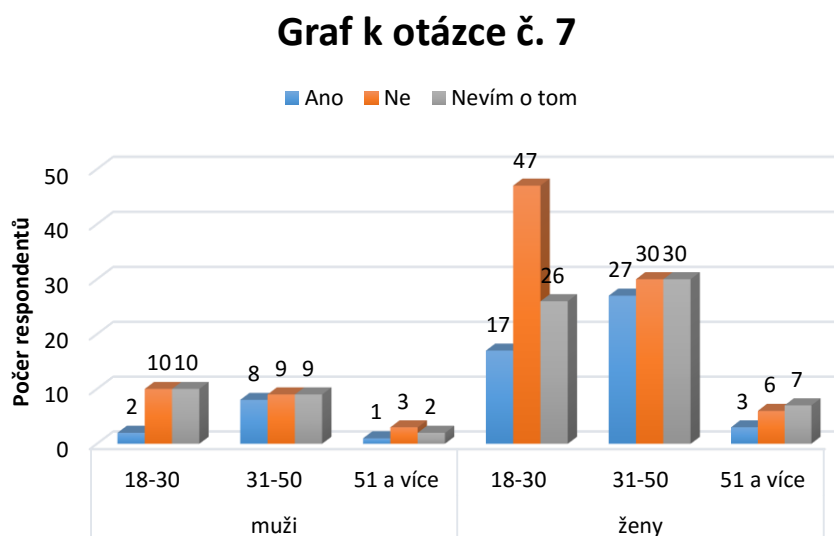
většina respondentů vyjádřila, že nemají nic proti registrovanému partnerství, tak naprostá většina nikoho takového nezná.

Tabulka 12: Otázka č. 7

pohlaví	muži			ženy			celkem
Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
Ano	2	8	1	17	27	3	58
Ne	10	9	3	47	30	6	105
Nevím o tom	10	9	2	26	30	7	84
celkem	22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 11: Otázka č. 7

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 8: Myslíte si, že registrované partnerství narušuje význam rodiny?

Celkem 47 respondentů (22 mužů a 25 žen) se domnívá, že registrované partnerství narušuje význam rodiny. Nejpočetnější zastoupení měli tito respondenti ve věkové kategorii od 31 do 50 let (12 mužů a 9 žen). Naopak 147 respondentů (27 mužů a 120 žen) si myslí, že registrované partnerství nenarušuje význam rodiny. Nejpočetnější zastoupení těchto respondentů bylo ve věkové kategorii 18 – 30 let (13 mužů a 61 žen). Pouze 53 respondentů (5 mužů a 48 žen) nedokáže tuto otázku posoudit.

U této otázky se ukazuje, že sice 178 respondentů souhlasí s registrovaným partnerstvím, ale pouze 147 respondentů se nedomnívá, že registrované partnerství narušuje význam rodiny. Zároveň 32 respondentů nesouhlasilo s registrovaným partnerstvím, ale již 47 respondentů se domnívá, že registrované partnerství narušuje význam rodiny. Přitom to, zda respondenti mají či nemají děti, nehrálo roli. Respondenti s dětma (138) – odpověď „ano“ dalo 34 respondentů, odpověď „ne“ 72 respondentů a otázku nedokázalo posoudit 32 respondentů. Bezdětní respondenti (109) zvolili odpověď „ano“ 13x, odpověď „ne“ 75x a „nedokáži posoudit“ 21x. Jednoznačně převažuje odpověď, že registrované partnerství nenarušuje význam rodiny.

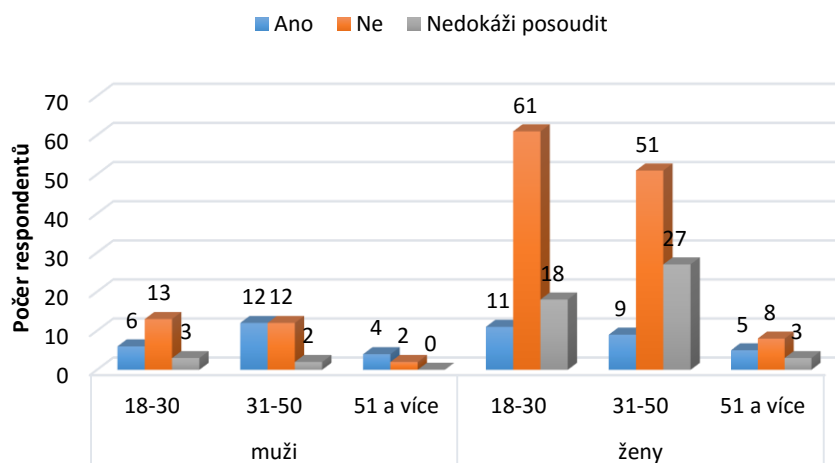
Tabulka 13: Otázka č. 8

pohlaví Věk	muži			ženy			celkem
	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
Ano	6	12	4	11	9	5	47
Ne	13	12	2	61	51	8	147
Nedokáži posoudit	3	2	0	18	27	3	53
celkem	22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 12: Otázka č. 8

Graf k otázce č. 8

Zdroj: Vlastní výzkum

5.3 Postoj respondentů k výchově dítěte registrovanými partnery

Otázku postoje respondentů k registrovanému partnerství zkoumaly v dotazníku otázky č. 10,11,13,14 a 15.

Otázka 10: Domníváte se, že může mít výchova homosexuálního páru škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte?

Pouze 55 respondentů (20 mužů a 35 žen) se domnívá, že výchova homosexuálního páru může mít škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte. Nejpočetněji zastoupeni byli tito respondenti ve věkové kategorii 31 – 50 let (9 mužů a 17 žen). Většina respondentů – 148 (27 mužů a 121 žen) se domnívá, že výchova homosexuálního páru nemůže mít škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte. Nejčastěji takto odpověděli respondenti z věkové kategorie 18 – 30 let (13 mužů a 58 žen). Celkem 44 respondentů (7 mužů a 37 žen) nedokázalo danou otázku posoudit. Většina těchto respondentů byla ve věkové kategorii 31 – 50 let (4 muži a 18 žen).

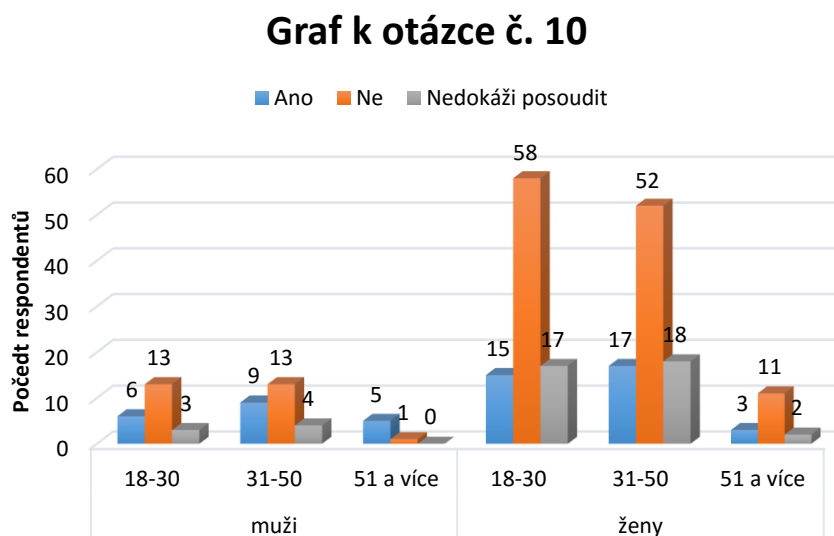
Na tuto otázku odpovídali respondenti velmi obdobně jako na otázku č. 8. Kdy 147 respondentů zastává názor, že registrované partnerství nemá škodlivý vliv na význam rodiny, stejně jako 148 respondentů si nemyslí, že by výchova homosexuálního páru měla mít škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte. Přesto je to jedna z velmi častých a diskutovaných otázek souvisejících s adopcí dítěte registrovanými partnery.

Tabulka 14: Otázka č. 10

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		6	9	5	15	17	3	55
Ne		13	13	1	58	52	11	148
Nedokáží posoudit		3	4	0	17	18	2	44
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 13: Otázka č. 10

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 11: Domníváte se, že dítě vychovávané osobami stejného pohlaví by mohlo mít problémy s přijetím společnosti/vrstevníků/ spolužáků?

Podle výsledků v dotazníku se 146 respondentů (38 mužů a 108 žen) domnívá, že dítě vychovávané osobami stejného pohlaví by mohlo mít problémy s přijetím společnosti/vrstevníků/spolužáků. Nejpočetněji jsou tito respondenti zastoupeni ve věkové kategorii 18 – 30 let (17 mužů a 57 žen). Opačný názor má 56 respondentů (9 mužů a 47 žen). Opět nejpočetnější zastoupení ve věkové kategorii 18 - 30 let (5 mužů a 20 žen). Tuto otázku nedokázalo posoudit 45 respondentů (7 mužů a 38 žen).

Na základě odpovědí na tuto otázku lze konstatovat, že toto je nejpálčivější problém spojený s adopcí dítěte registrovanými partnery. Nejedná se ani tak o samotné registrované partnerství, o neschopnost registrovaných partnerů řádně vychovávat dítě, ale spíše obava o dítě a jeho pozici ve společnosti. Obavy z toho, aby nemělo od samého počátku společenskou nálepkou. Bylo by zajímavé zjistit, čeho se respondenti obávají nejvíce. Co sami vidí jako největší problém pro samotné dítě.

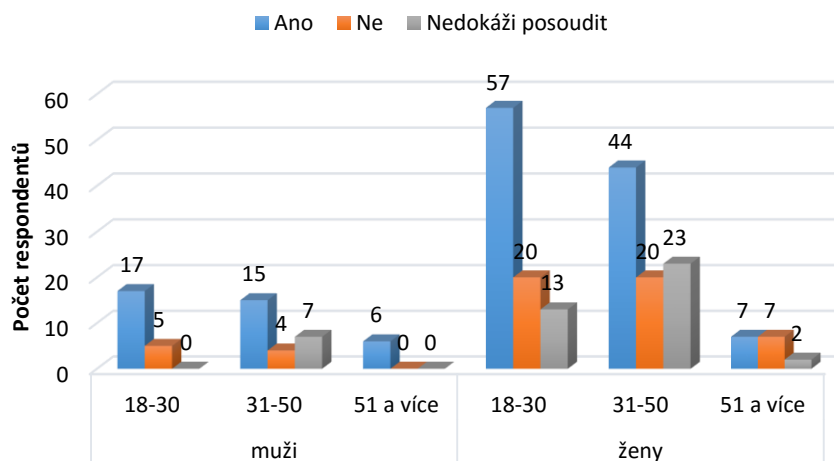
Tabulka 15: Otázka č. 11

pohlaví	muži			ženy			celkem
Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
Ano	17	15	6	57	44	7	146
Ne	5	4	0	20	20	7	56
Nedokáží posoudit	0	7	0	13	23	2	45
celkem	22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14: Otázka č. 11

Graf k otázce č. 11

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 13: Měl by při osvojení registrovanými partnery hrát roli věk dítěte?

V dotazníku zvolilo odpověď „ano“ 46 respondentů (13 mužů a 33 žen). Nejpočetnější zastoupení respondentů bylo z věkové kategorie 31 – 50 let (6 mužů a 18 žen). Opačného názoru je 134 respondentů (21 mužů a 113 žen). Nejvíce z nich bylo ve věkové kategorii 18 – 30 let (10 mužů a 57 žen). Roli věku dítěte nedokázalo posoudit 67 respondentů (20 mužů a 47 žen). Nejpočetněji zastoupeni ve věkové kategorii 31 – 50 let (10 mužů a 24 žen).

Věk dítěte je se samotnou adopcí spojován od počátku tohoto institutu. Vždy se řešilo, že se lépe do rodin umisťují děti nižšího věku. Je to proto, že dítě si nenes z předchozí rodiny žádné návyky, nemá tak rozvinuté citové vazby a je pro něj snadnější začlenit se do nové rodiny. Stejně tak pro rodiče je jednodušší vychovávat dítě od malička, než si zvykat např.

na desetileté dítě, na jehož předchozí výchově se nepodíleli. 46 respondentů se domnívá, že v případech osvojení dítěte registrovanými partnery by měl hrát roli věk dítěte. Otázkou však zůstává, zda se domnívají, že by se mělo jednat o dítě starší nebo o dítě nízkého věku. Většina respondentů (134) se však domnívá, že věk by zde neměl hrát žádnou roli. Dítě vždy hledá někoho, kdo by jej měl rád, u koho by mělo pocit bezpečí a kdo by se o něj postaral.

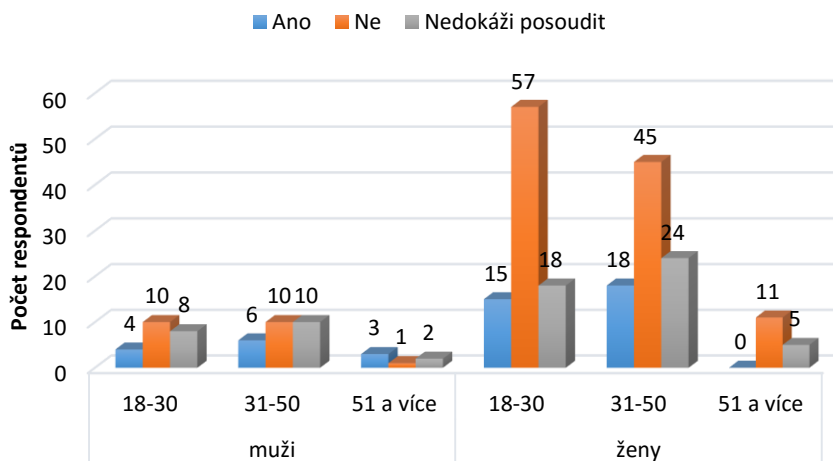
Tabulka 16: Otázka č. 13

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		4	6	3	15	18	0	46
Ne		10	10	1	57	45	11	134
Nedokáži posoudit		8	10	2	18	24	5	67
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 15: Otázka č. 13

Graf k otázce č. 13

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 14: Domníváte se, že homosexuální pár by mohl v pozdějším věku dítěte ovlivnit jeho sexuální orientaci?

Na tuto otázku odpovědělo v dotazníku 42 respondentů (16 mužů a 26 žen), že by homosexuální pár mohl v pozdějším věku dítěte ovlivnit jeho sexuální orientaci. Nejvíce respondentů bylo ve věkové kategorii 31 – 50 let (9 mužů a 12 žen). 167 respondentů (33

mužů a 134 žen) má názor opačný. Nejpočetněji byli zastoupeni ve věkové kategorii 18 – 30 let (17 mužů a 64 žen). Tuto otázku nedokázalo posoudit 38 respondentů (5 mužů a 33 žen).

Moderní společnost nemá jedinou hypotézu o tom, jaký způsobem se formuje sexuální orientace. Většinou se však odborníci shodují, že sexuální orientace a sexualita se formuje od raného dětství. Na formování plodu i toho, s jakou sexuální preferencí jedinec přijde na svět, má vliv mnoho faktorů např. biochemie organismu matky, dědičnost, emocionální prostředí, v němž těhotenství probíhá aj. Navzdory mnoha pokusům samotných vědců dokázat, že sexuální orientace je variantou více sexuálních norem, vědomí běžného člověka má z odlišných projevů strach.

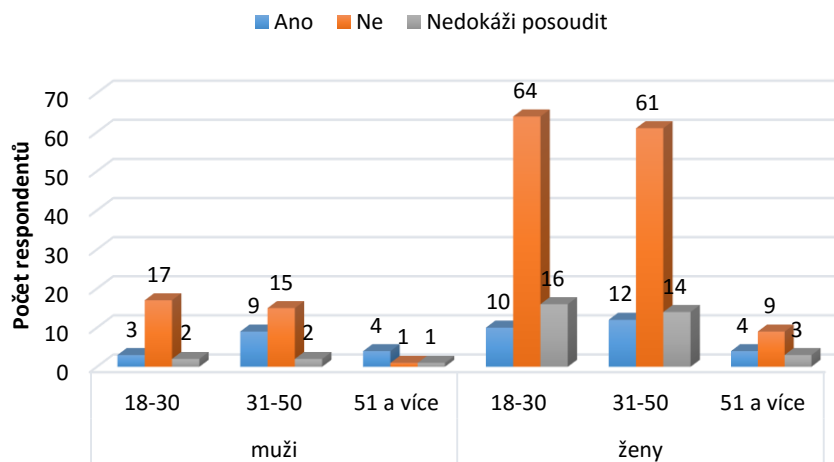
Tabulka 17: Otázka č. 14

pohlaví	muži			ženy			celkem
	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50	51 a více	
Ano	3	9	4	10	12	4	42
Ne	17	15	1	64	61	9	167
Nedokáží posoudit	2	2	1	16	14	3	38
celkem	22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 16: Otázka č. 14

Graf k otázce č. 14

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 15: Domníváte se, že heterosexuální pár může poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví?

Z celkového počtu 247 respondentů se 55 respondentů (23 mužů a 32 žen) domnívá, že heterosexuální pár může poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví. Respondenti tohoto názoru převažovali ve věkové kategorii 18 – 30 let (8 mužů a 19 žen). Naopak 138 respondentů (23 mužů a 115 žen) se nedomnívá, že by heterosexuální pár mohl poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví. Tito respondenti mírně převažovali ve věkové kategorii 31 – 50 let (12 mužů a 52 žen). Otázku nedokázalo posoudit 54 respondentů (8 mužů a 48 žen).

I zde by se mohlo zdát, že na tuto otázku bude ve společnosti celkem jednoznačný názor. Jako rodič se nikdo nerodí, rodičem se člověk stává. To zda jeho způsob výchovy je správný či nikoliv se nedá jednoznačně posoudit. Přesto 55 respondentů se domnívá, že heterosexuální pár může lépe vychovávat dítě než pár stejného pohlaví a 54 respondentů na danou otázku nemá jednoznačný názor.

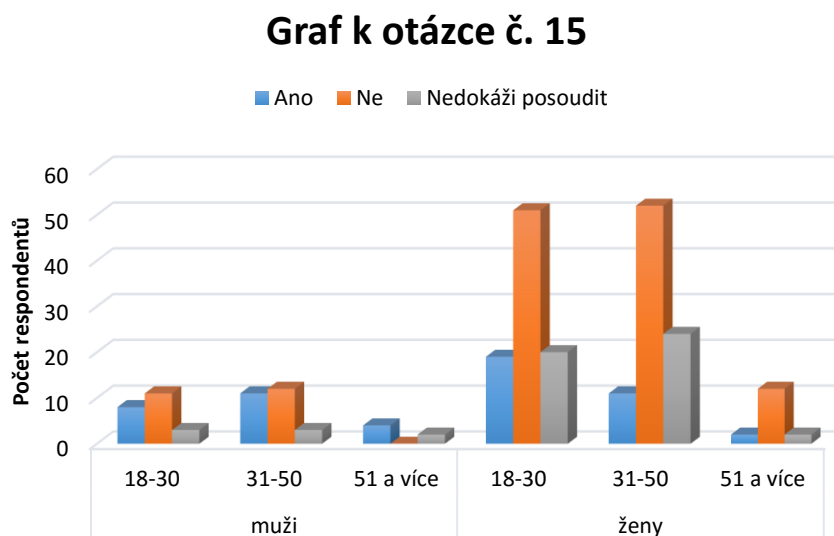
Tabulka 18: Otázka č. 15

pohlaví	muži			ženy			celkem	
	Věk	18-30	31-50	51 a více	18-30	31-50		51 a více
Ano		8	11	4	19	11	2	55
Ne		11	12	0	51	52	12	138
Nedokáží posoudit		3	3	2	20	24	2	54
celkem		22	26	6	90	87	16	247

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 17: Otázka č. 15

Zdroj: Vlastní výzkum

5.4 Shrnutí výzkumu podle dílčích cílů

Jednotlivé dílčí otázky vyhodnotíme tak, jak byly vytvořeny.

Dílčí výzkumná otázka 1: **Jaký je postoj respondentů k adopci (osvojení) dítěte?**

K této dílčí výzkumné otázce jsme nacházeli odpovědi v otázce č. 5, 9 a 12 výzkumného dotazníku.

Otázka v dotazníku 5: Měl/a byste zájem osvojit si dítě?

Otázka v dotazníku 9: Kdyby záleželo na Vás, mohli by registrovaní partneři adoptovat děti?

Otázka v dotazníku 12: Domníváte se, že by měl stát povolit adopci registrovaným partnerům?

Dle skladby respondentů, kteří vyplnili dotazník na internetu, se dá usuzovat, že větší zájem o problematiku osvojení mají ženy než muži. Zároveň se jedná o mladší a střední generaci než o populaci nad 51 let. K problematice osvojení se většina respondentů staví jako k variantě, která by mohla nastat v případě, že by nemohli mít děti vlastní. Nehraje zde roli náboženská víra. Současně by většina respondentů umožnila adopci dětí

registrovaným partnerům a domnívá se, že by stát měl adopci dětí registrovaným partnerům povolit.

Dílčí výzkumná otázka 2: **Jaký je postoj respondentů k institutu registrovaného partnerství?**

K této dílčí výzkumné otázce jsme nacházeli odpovědi v otázce č. 6, 7 a 8 výzkumného dotazníku.

Otázka v dotazníku 6: Souhlasíte s registrovaným partnerstvím?

Otázka v dotazníku 7: Žije někdo z Vašeho okolí v registrovaném partnerství?

Otázka v dotazníku 8: Myslíte si, že registrované partnerství narušuje význam rodiny?

Většina respondentů sice souhlasí s institutem registrovaného partnerství, ale zároveň přiznávají, že nikoho takového neznají, případně o něm neví. Ukazuje to na skutečnost, že ani v dnešní době není institut registrovaného partnerství zcela běžný. Většina takových lidí spolu pouze žije, ale svazek z nejrůznějších důvodů nelegitimizuje. Překvapivou skutečností zde je, že ani otázka náboženské víry respondentů nehrála u výše položených otázek nijak zásadní roli. Spíše respondenti nad 51 let mají více negativní postoj k registrovanému partnerství a to zejména muži. Většina respondentů nemá pocit, že by registrované partnerství narušovalo význam rodiny, tak jak o tom slyšíme často z medií.

Dílčí výzkumná otázka 3: **Jaký je postoj respondentů k výchově dětí registrovanými partnery?**

K této dílčí výzkumné otázce jsme nacházeli odpovědi v otázce č. 10, 11, 13, 14, a 15 výzkumného dotazníku.

Otázka v dotazníku 10: Domníváte se, že může mít výchova homosexuálního páru škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte?

Otázka v dotazníku 11: Domníváte se, že dítě vychovávané osobami stejného pohlaví by mohlo mít problémy s přijetím společnosti/vrstevníků/ spolužáků?

Otázka v dotazníku 13: Měl by při osvojení registrovanými partnery hrát roli věk dítěte?

Otázka v dotazníku 14: Domníváte se, že homosexuální pár by mohl v pozdějším věku dítěte ovlivnit jeho sexuální orientaci?

Otázka v dotazníku 15: Domníváte se, že heterosexuální pár může poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví?

Postoj respondentů k registrovanému partnerství, k adopci dítěte registrovanými partnery, ke schopnosti registrovaných partnerů vychovávat dítě je ve své podstatě kladný. Nejpalčivějším problémem, který respondenti uvádějí, je obava přijetí samotného dítěte společností, vrstevníky, kamarády či prostředím, ve kterém dítě žije. Je to i jeden z hlavních důvodů, které uvádí zákonodárci při řešení otázky adopce registrovanými partnery. Stejně jako kdysi bylo nemyslitelné, aby se dítě narodilo mimo manželský svazek, svobodná matka vychovávala sama dítě, je i dnes pro mnoho lidí nemyslitelné, že by dítě měly vychovávat osoby stejného pohlaví. Přitom z výzkumu vyplývá, že většině respondentů nevadí registrované partnerství a nevadila by jim ani možnost adopce dětí. Proč je tedy taková obava z toho, jak se společnost bude chovat k těmto dětem?

ZÁVĚR

Podle čl. 1 Úmluvy o právech dítěte, se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu dané země, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Dítě je s ohledem na věkové rozpětí velice zranitelným subjektem a je tedy na společnosti, aby bylo v co nejširší míře chráněno. Jedním z nejdůležitějších principů, který je obsažen v celé řadě právních dokumentů a který se s ochranou dítěte a jeho vývojem pojí, je „blaho“ dítěte. Důležitá mezinárodní úmluva, která zaručuje „blaho dítěte“ je Úmluva o právech dítěte, která byla přijata na půdě OSN v roce 1989.

Tento princip prostupuje všemi rodinně-právními vztahy. Co však chápeme jako „blaho“ dítěte? Jednoznačná definice neexistuje. Dá se říci, že je tímto „blahem“ myšleno prostředí vhodného pro dítě. Základní aspekty tohoto principu tvoří několik hledisek – procesní, substantivní a interpretační. Procesní hledisko je zárukou, že orgány, které rozhodují o zájmech dítěte, budou rozhodovat v jeho nejlepším zájmu. Substantivní hledisko vnímáme jako základní cíl norem, které upravují otázky týkající se dětí. Hledisko interpretační nám limituje moc dospělých nad dětmi. Tato hlediska mohou být vzhledem k jejich neurčitosti chápána různě. Je to nejlepší zájem z pohledu rodiče, společnosti, sociálního pracovníka či z pohledu dítěte? Do jaké míry jsou zájmy těchto skupin stejné a do jaké míry se rozcházejí? Jsou tyto zájmy dlouhodobé nebo aktuální? Jsou tyto zájmy determinovány kulturním či náboženským prostředím, ve kterém dítě žije? Odpovědi na tyto otázky nejsou jednoznačné. Doktrína „margin of appreciation“, dává Evropskému soudu pro lidská práva právě pro tyto případy možnost, ponechat řešení některých otázek na členských státech, s ohledem na specifika dané země. V situaci, kdy jsou posuzovány zájmy dítěte, působí příliš mnoho faktorů ve vzájemné interakci. Každý z těchto faktorů může sledovat odlišný cíl. Zájem dítěte se od zájmu společnosti, sociálních pracovníků a dalších osob může odlišovat.

V naší společnosti je poměrně vžita představa, že nejlepším prostředím pro řádnou výchovu dítěte je rodina biologická. Kdy vřelý vztah může existovat pouze mezi vlastní matkou a vlastním dítětem. Vědě se však podařil prokázat opak. Roli v přijetí dítěte hrají společenské a psychologické aspekty. Dítě přijímá za rodiče ty osoby, které se k němu jako rodiče chovají. Vytvoří si k těmto osobám citovou vazbu. Citová vazba však není podmíněna biologicky. Zde se právě může ukazovat rozpor mezi zájmem dítěte a zájmem společnosti. Mohou být pro dítě vhodnými rodiči osoby stejného pohlaví? Z toho co víme,

nezáleží ani tolik na pohlaví rodičů jako na tom, jak se k dítěti tyto osoby chovají. Je to však společnost, z které máme obavy. Z toho, jak společnost bude na takovou situaci reagovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Sobotková Irena a Veronika Očenáčková, 2013. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli, trendy vs zkušenosti*, Brno: Univerzita Palackého v Olomouci, IBSN 978-80-244-3821-4.
- [2] Matějček, Z. 2007. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, čtvrté vydání, IBSN 978-80-7367-325-3.
- [3] Matějček, Z. et al. 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, IBSN 80-7178637-3.
- [4] Šanderová, P. 2011. *Tělesnost jako významný faktor procesu adopce*. Praha: Slon IBSN 978-80-7419-046-9.
- [5] Novotný P. et al. 2014. *Nový občanský zákoník – rodinné právo*, Praha: Grada, IBSN 978-80-247-5167-2.
- [6] Rieger, Z. 2009. *Návrat k rodině a domů*, Praha: Portál, IBSN 978-80-7367-544-8.
- [7] Langmeier Josef a Zdeněk Matějček, 2011. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, IBSN 978-80-246-1983-5.
- [8] Matějček Zdeněk a Zdeněk Dytrych, 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, IBSN 80-247-0332-7.
- [9] Matějček, Z. et al. 1999. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, IBSN 80-7178-304-8.
- [10] Matějček Z. 2004. *Psychologické eseje*. Praha: Karolinum IBSN 80-246-0892-8.
- [11] Matějček, Z. 2013. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál IBSN 978-80-262-0519-7.
- [12] VÁGNEROVÁ, M. 2012. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s.

Internetové zdroje:

- [1.] BUBLEOVÁ, V. a kol. 2002. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV cit. 04-02-2016 [Online] dostupné z http://www.vzd.cz/sites/default/files/Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf
- [2.] MPSV. 2011. Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. cit. 04-02-2016. [Online] Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/>
- [3.] MPSV. 2013. Informace k PPPD. Praha. cit. 04-02-2016. [Online] dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf
- [4.] Tiskové sdělení. 2012. Prezident vetoval zákon o sociálně-právní ochraně dětí. cit. 04-02-2016. [Online] Dostupné z <http://www.klaus.cz/clanky/3181>
- [5.] Virtuální knihovna NRP, Jak se děti dostávají do NRP, cit. 04-02-2016. [Online] Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/dite-v-nrp/jak-se-deti-dostavaji-do-nrp/>
- [6.] Středisko náhradní rodinné péče VÚPSV, Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny, cit. 12-02-2016. [Online] Dostupné z: http://www.vzd.cz/sites/default/files/Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf
- [7.] Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Právní dokumenty, cit. 22-02-2016. [Online] Dostupné z: www.umpod.cz/osvojeni/pravni-dokumenty
- [8.] Středisko náhradní rodinné péče, Mezinárodní adopce, cit. 22-02-2016. [Online] Dostupné z: www.nahradnirodina.cz/mezinarodni_adopce
- [9.] Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Tolerance k vybraným skupinám obyvatel, cit. 04-02-2016. [Online] dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6802/f3/ov120411b.pdf
- [10.] Muj-pravnik.cz, Základní rozdíly mezi instituty – registrované partnerství a manželství, cit. 04-02-2016. [Online] dostupné z: <http://muj-pravnik.cz/zakladni-rozdily-mezi-instituty-registrovane-partnerstvi-a-manzelstvi/>

[11.] Wikipedia.org, Registrované partnerství, cit. 04-02-2016. [Online] dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Registrovan%C3%A9_partnerstv%C3%AD

Právní předpisy:

Zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdější předpisů

Vyhláška č. 473/2012 Sb, o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRP náhradní rodinná péče

Čl. článek

Odst. Odstavec

Sb. sbírka zákonů České republiky

OPOD oddělení sociálně-právní ochrany dětí a rodiny

OZ zákon č. 89/2014 Sb., občanský zákoník

ZRP – zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdější předpisů

IP adresa - je technický parametr, číslo, které jednoznačně identifikuje počítač v síti

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Počet respondentů podle pohlaví a věku .....</i>	60
<i>Tabulka 2: Tabulka relativních četností dle věkových kategorií .....</i>	61
<i>Tabulka 3: počet respondentů dle věkových kategorií.....</i>	62
<i>Tabulka 4: Otázka č. 3 - náboženství.....</i>	63
<i>Tabulka 5: Otázka č. 4 – vlastní dítě .....</i>	64
<i>Tabulka 6: Otázka č. 5 .....</i>	65
<i>Tabulka 7: Otázka č. 9 .....</i>	67
<i>Tabulka 8: Pozorovaná četnost výzkumného vzorku – chi kvadrát .....</i>	67
<i>Tabulka 9: Očekávaná četnost výzkumného vzorku – chi kvadrát .....</i>	68
<i>Tabulka 10: Otázka č. 12 .....</i>	69
<i>Tabulka 11: Otázka č. 6 .....</i>	71
<i>Tabulka 12: Otázka č. 7 .....</i>	72
<i>Tabulka 13: Otázka č. 8 .....</i>	73
<i>Tabulka 14: Otázka č. 10 .....</i>	74
<i>Tabulka 15: Otázka č. 11 .....</i>	76
<i>Tabulka 16: Otázka č. 13 .....</i>	77
<i>Tabulka 17: Otázka č. 14 .....</i>	78
<i>Tabulka 18: Otázka č. 15 .....</i>	79

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Počet respondentů podle pohlaví a věku .....</i>	60
<i>Graf 2: Graf relativních četností dle pohlaví .....</i>	61
<i>Graf 3: Počet respondentů dle věkových kategorií .....</i>	62
<i>Graf 4: graf k otázce č. 3 - náboženství .....</i>	63
<i>Graf 5: Graf k otázce č. 4- vlastní dítě .....</i>	64
<i>Graf 6: Otázka č. 5 .....</i>	66
<i>Graf 7: Otázka č. 9 .....</i>	67
<i>Graf 8: graf postoje výzkumného vzorku k adopci dětí registrovanými partnery .....</i>	68
<i>Graf 9: Otázka č. 12 .....</i>	70
<i>Graf 10: Otázka č. 6 .....</i>	71
<i>Graf 11: Otázka č. 7 .....</i>	72
<i>Graf 12: Otázka č. 8 .....</i>	73
<i>Graf 13: Otázka č. 10 .....</i>	75
<i>Graf 14: Otázka č. 11 .....</i>	76
<i>Graf 15: Otázka č. 13 .....</i>	77
<i>Graf 16: Otázka č. 14 .....</i>	78
<i>Graf 17: Otázka č. 15 .....</i>	80

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI - Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Tento dotazník byl vytvořen pro diplomovou práci, ve které se zaměřuji na problematiku náhradní rodinné výchovy v moderní společnosti. Cílem je zjistit názor respondentů různých věkových skupin na osvojení dětí registrovanými partnery. Budu Vám velmi vděčný za Vaši pomoc tím, že odpovíte na níže položené otázky.

1. Kolik Vám je let?

a) 18-30 let b) 31-50 let c) 51 a více let

2. Pohlaví

a) Muž b) Žena

3. Náboženské vyznání

a) Křesťanství b) Judaismus c) Islám d) bez vyznání e) jiné

4. Máte děti?

a) Ano b) Ne

5. Měl/a byste zájem osvojit si dítě?

a) Pouze v případě, že bych nemohl/a mít děti vlastní.

b) Ano

c) Ne

6. Souhlasíte s registrovaným partnerstvím?

a) Ano, všichni by měli mít stejná práva bez ohledu na sexuální orientaci.

b) Ne, s registrovaným partnerstvím nesouhlasím.

c) Je mi to jedno.

7. Žije někdo z Vašeho okolí v registrovaném partnerství?

a) Ano b) Ne c) Nevím o tom

8. Myslíte si, že registrované partnerství narušuje význam rodiny?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

9. Kdyby záleželo na Vás, mohli by registrovaní partneři adoptovat děti?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

10. Domníváte se, že může mít výchova homosexuálního páru škodlivý vliv na vývoj osobnosti dítěte?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

11. Domníváte se, že dítě vychovávané osobami stejného pohlaví by mohlo mít problémy s přijetím společnosti/vrstevníků/ spolužáků?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

12. Domníváte se, že by měl stát povolit adopci registrovaným partnerům?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

13. Měl by při osvojení registrovanými partnery hrát roli věk dítěte?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

14. Domníváte se, že homosexuální pár by mohl v pozdějším věku dítěte ovlivnit jeho sexuální orientaci?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

15. Domníváte se, že heterosexuální pár může poskytnout dítěti lepší výchovu než pár stejného pohlaví?

a) Ano b) Ne c) Nedokáži posoudit

Děkuji za spolupráci.